

Laura Saariola

”OTA KIINNI JOS SAAT”:
Työntekijöiden mielipiteitä kiinnipito-
ja väkivaltatilanteista lastensuojelulaitoksissa

Sosiaalialan koulutusohjelma
2013

”OTA KIINNI JOS SAAT”: Työntekijöiden mielipiteitä kiinnipito- ja väkivaltatilanteista lastensuojelulaitoksissa

Saariola, Laura
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Toukokuu 2013
Ohjaaja: Majuri-Kylväjä, Marjatta
Sivumäärä: 57
Liitteitä: 2

Asiasanat: lastensuojelulaitos, lastensuojelulaki, kiinnipitäminen, väkivalta, MAPA-koulutus

---

Tämän opinnäytetyön aiheena on tutkia lastensuojelulaitoksissa tapahtuvia kiinnipito- ja väkivaltatilanteita työntekijän näkökulmasta. Tavoitteena oli kerätä ohjaajien ajatuksia ja kokemuksia vaikeasta sekä arasta aiheesta. Kiinnostus tämän työn tekemiseen lähti halusta lisätä omaa tietoisuutta sekä pyrkimyksestä herättää keskustelua aiheesta myös opettajien ja oppilaiden keskuudessa. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista teemahaastattelua. Opinnäytetyön aineisto kerättiin haastattelemalla Satakunnan alueella toimivan yksityisen lastensuojelulaitoksen työntekijöitä.

Työn teoreettisessa osuudessa kerrotaan aluksi lastensuojelulaitoksissa toteutettavasta sijaishuollosta ja sen tarpeeseen johtavista syistä sekä ohjaajan työtehtävistä lastensuojelulaitoksissa. Teoriaosuudessa käsitellään lastensuojelulain määrittelemänä rajoitustoimenpiteenä käytettävää kiinnipitämistä eri näkökulmista. Lastensuojelulaitoksissa ohjaajat joutuvat toisinaan kokemaan myös itseensä kohdistuvaa väkivaltaa tai sen uhkaa. Teoreettisessa osuudessa kerrotaan väkivaltatilanteista lastensuojelulaitoksissa ja pohditaan syitä lapsen väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Teoriaosuuden lopussa kerrotaan työssään kiinnipito- ja väkivaltatilanteita kohtaaville suunnatusta MAPA-koulutuksesta (Management of Actual or Potential Aggression).

Haastattelun teemat syntyivät tutkimusongelmista. Tutkimusongelmina oli selvittää, miltä kiinnipidot lapsesta tuntuvat, mitä lapsi ajattelee niistä ja muuttuuko lapsen ja työntekijän välinen suhde kiinnipitojen myötä. Tutkimusongelmaksi valikoitui myös kiinnipitotilanteiden eettisyys ja niiden herättämät tunteet työntekijöissä sekä keinot, joilla selvitä vaikeista tilanteista. Yhtenä tutkimusongelmana olivat väkivaltatilanteet ja niihin liittyvä pelko lastensuojelulaitoksissa työskenneltäessä sekä opiskelijoiden puutteellinen koulutus tällaisten tilanteiden varalta. Haastatteluilla pyrittiin myös selvittämään millaista väkivaltaa työntekijät ovat kohdanneet.

Haastatteluista saadut tulokset kuvasivat ohjaajien ja lasten näkemyseroja kiinnipitotilanteista. Osa lapsista kokee ne itseensä kohdistuvana väkivaltana, kun taas työntekijät kokevat kiinnipitämisen lasta rauhoittavana toimenpiteenä. Haastateltavat kertoivat omia kokemuksiaan väkivaltatilanteista ja tämä työ tuo esiin ammatin varjopuolia, joista ei julkisesti puhuta. Työhön haastateltiin lisäksi MAPA-kouluttajana toimivaa Sven Soldehedia, jolta saatiin perusteltuja näkemyksiä siihen, miksi tämä koulutus tulisi sisällyttää ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmaan ja tarjota sosionomiksi valmistuville tietoa kiinnipito- ja väkivaltatilanteista jo opiskeluaikana.

”CATCH ME IF YOU CAN”: Employees’ opinions about holding- and violence situations in child welfare institutions

Saariola, Laura

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

May 2013

Supervisor: Majuri-Kylväjä, Marjatta

Number of pages: 57

Appendices: 2

Keywords: Child welfare institution, child welfare law, holding, violence, MAPA training

---

The purpose of this thesis was to research, from employment point of view, holding- and violence situations involving 12-18 years old children in child welfare institutions. Target of this work was collect advisers own experiences about this untold and sensitive subject. Inspiration for this work comes from own personal interest and desire to know more about subject and my personal drive to start conversation about subject also between teachers and students. I was using qualitative theme interview as a main research method for this work. Thesis material was collected by interviewing employers working in private child welfare institution in Satakunta district.

In theoretic part of work I explain how fill-in care is done in child welfare institutions and main reasons for need of that and also adviser’s work assignments. In theoretic part I deal with child welfare laws quantification about limit action holding from different point of views. Sometimes advisers in child welfare institutions suffer violence or at least threat of that. Theoretic part will let you know about violence situations in child welfare institutions and I mull over the reasons for child violence behavior. In the end of theoretic part I let you know more about MAPA training (Management of Actual or Potential Aggression), which is aimed for those who face violence and holding situations at work.

Interview subjects come into existence from problems in research. Research problem was to find out how catch child was feeling and what he is thinking about it and also does these change relationships between children and employer. One of the research problems was also ethical part of holding situations and employers emotions which surely comes through and also ways to get out of the difficult situations. Main research problem was violence situations and fear of them, working in child welfare institution and also students’ incomplete training for situations like this. Interviews also tried to investigate what kind of violence employers have meet with.

Results of interview show different views between advisers and children about holding situations. Part of kids feel holding situations are violence directed to them, when employers feel holding is calming operation for children. Interviewers told own experiences about violence situations and this bring profession dark side into sight, which is not public subject to talk. I also interviewed MAPA trainer Sven Soldehed for this work and he could give rationale opinions why this education should include University of Applied Sciences degree programme and offer social service students and graduate more information about holding and violence situations in study time.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	LASTENSUOJELU	8
2.1	Avohuolto	8
2.2	Huostaanotto	9
2.3	Kiireellinen sijoitus	10
2.4	Sijaishuolto	10
3	LASTENSUOJELULAITOS	10
3.1	Ohjaajien tehtävistä lastensuojelulaitoksessa	11
3.2	Syitä lastensuojelulaitoksessa asumiseen	12
3.2.1	Lapsen käyttäytymisestä johtuvat syyt	12
3.2.2	Lapsen kasvuoloista johtuvat syyt	13
4	KIINNIPITÄMINEN	15
4.1	Kiinnipidon määrittelyä ja lainsäädäntöä.....	15
4.2	Avohuollon tukitoimena sijoitetun lapsen kiinnipittäminen.....	16
4.3	Kiinnipito lapsen näkökulmasta.....	17
4.4	Selvitys ja dokumentointi kiinnipitotilanteen jälkeen.....	18
4.5	Kiinnipitotilanteen läpikäyminen lapsen kanssa.....	19
4.6	Ohjaajan omat tuntemukset.....	19
5	VÄKIVALTATILANTEET LASTENSUOJELULAITOKSESSA	20
5.1	Väkivallan määrittelyä	20
5.2	Väkivaltaisesti käyttäytyvä lapsi.....	21
5.3	Työntekijään kohdistuva väkivalta	22
5.4	Työntekijään kohdistuneen väkivaltatilanteen läpikäyminen	23
5.5	Väkivaltatilanteen nähnyt lapsi	25
6	MAPA – TURVALLISTA KIINNIPITOJA	26
6.1	Toimintamalli.....	26
6.2	MAPA-koulutus	27
6.3	MAPA-Finland ry	27
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	28
7.1	Tutkimuksen lähtökohta ja tarkoitus.....	28
7.2	Tutkimusmenetelmä.....	29
7.3	Teemahaastattelu ja syvähaastattelu	30
7.4	Tutkimuksen teemat ja tutkimusongelma	30
7.5	Tutkimuksen kohderyhmä	32
7.6	Tutkimuksen toteuttaminen ja aineiston analysointi.....	33

8 TUTKIMUSTULOKSET	34
8.1 Kiinnipito lapsen silmin	34
8.2 Kiinnipito työntekijän näkökulmasta	35
8.3 Eettisyys kiinnipitotilanteissa	37
8.4 Väkiältä ja pelko	38
8.5 Opiskelijoiden valmiuksista alalle	40
8.6 Vastaajien yleisiä mielteitä aiheesta	42
9 MAPA-KOULUTTAJAN HAASTATTELU	43
10 POHDINTA.....	51
LÄHTEET	56
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheeksi olen valinnut kiinnipito- ja väkivaltatilanteet lastensuojelulaitoksissa, työntekijöiden näkökulmasta tarkasteltuna. Tarkemmin eriteltyä tarkoitetaan aiheella hoidollista kiinnipitoa, jollaiseen lastensuojelulaitosten henkilökunta joutuu yhä useammin turvautumaan estääkseen tai pysäyttääkseen lapsen väkivaltaisen tai tuhoavan käytöksen. Ajatus aiheen tutkimisesta syntyi keväällä 2012 haaveillesani kesätöistä lastensuojelulaitoksessa. Olin kuullut alaa tuntevilta pelottelua rajuista paikoista, joissa on paljon kiinnipitoja ja jopa väkivaltatilanteita. Itselläni ei tuolloin ollut käsitystä edes siitä, mitä kiinnipitämisellä tarkoitetaan ja aiheen tutkiminen alkoi kiinnostaa juuri sen mystisyyden ja salaperäisyyden vuoksi. Koulumaailmassa aiheesta on vaiettu ja eivät niin oppilaat kuin opettajatkaan ole tiedostaneet kiinnipitojen yleistymistä osaksi lastensuojelulaitoksissa työskentelyä. Lastensuojelulaitoksissa vakituisina työskentelevät ovat usein saaneet tarvittavan koulutuksen kiinnipito- ja väkivaltatilanteiden varalta. Koulutuksesta puhutaan MAPA-koulutuksena. Kyseisen koulutuksen saaneet työntekijät osaavat tarvittavat kiinnipito- ja kuljetusotteet, osaavat mahdollisesti ennakoita tilanteen syntymisen ja osaavat toimia tilanteissa oikein satuttamatta lasta tai itseään. Usein sosionomiopiskelijat tekevät koulun ohella sijaisuuksia lastensuojelulaitoksissa ja olisi kaikkien kannalta turvallisempaa tarjota tietoa kiinnipito- ja väkivaltatilanteista jo opiskeluaikana.

Opinnäytetyöni jakautuu kahteen osaan. Alkuosa on teoreettinen osuus, jossa käsitellään sijaishuoltoa sekä sen tarpeeseen johtavia syitä ja kerrotaan työntekijän tehtävistä lastensuojelulaitoksessa. Lastensuojelulakia käsitellään rajoitustoimenpiteisiin lukeutuvien kiinnipitojen osalta. Kiinnipitotilanteista kerrotaan kattavasti ja annetaan konkreettisia esimerkkejä tyypillisistä kiinnipitotilanteista. Teoriaosuudessa käsitellään myös väkivaltaa yleisesti ja kerrotaan lastensuojelulaitoksissa tapahtuvista väkivaltatilanteista sekä pohditaan syitä lapsen väkivaltaiselle käyttäytymiselle. Teoriaosuuden lopussa kerrotaan lisäksi MAPA-koulutuksesta ja -ideologiasta sekä MAPA-Finland ry:n toiminnasta.

Opinnäytetyön toinen puoli on tutkimusosa, joka on toteutettu haastattelemalla Satakunnan alueella toimivan yksityisen lastensuojelulaitoksen työntekijöitä sekä

MAPA-kouluttaja Sven Soldehedia. Työntekijöitä haastattelin laatimani haastattelurungon pohjalta esittäen tarvittaessa syventäviä kysymyksiä. Soldehedilta kysyin haastattelussa kaikista niistä asioista, jotka vielä olivat jääneet askarruttamaan työntekijöiden haastattelujen jälkeen.

Tutkimusmenetelmänä on käytetty kvalitatiivista teemahaastattelua ja teemat ovat valikoituneet tutkimusongelmien pohjalta. Teemoiksi valitsin seuraavat itseäni askarruttavat aiheet: *kiinnipito lapsen silmin, kiinnipito työntekijän näkökulmasta, eettisyys kiinnipitotilanteissa, väkivalta ja pelko* sekä *opiskelijoiden valmiuksista alalle*. Tutkimusongelmina oli selvittää, miltä kiinnipidot lapsesta tuntuvat, mitä lapsi ajattelee niistä ja muuttuuko lapsen ja työntekijän välinen suhde kiinnipitosten myötä. Haastatteluilta pyrittiin saamaan esiin aitoja tunteita ja ajatuksia sekä keinoja, joilla selvittää työpaikalla tapahtuvista vaikeista tilanteista. Yhtenä tutkimusongelmana olivat väkivaltatilanteet ja niihin liittyvä pelko lastensuojelulaitoksissa työskennellessä sekä opiskelijoiden puutteellinen koulutus tällaisten tilanteiden varalta. Haastatteluilta pyrittiin myös selvittämään millaista väkivaltaa työntekijät ovat kohdanneet. Suoria lainauksia käytettiin runsaasti työn tuloksista raportoitaessa, koska vasta niitä lukiessaan voi hieman ymmärtää työntekijän aitoja tunteita ja edes yrittää samaistua niihin.

Tutkimukseni tavoitteena on oman oppimisen lisäksi saada aikaan ajatuksia ja keskusteluja aiheesta. Tuomalla julki ammatin varjopuolia toivoisin pystyväni lisäämään arvostusta lastensuojelulaitosten ohjaajien henkisesti raskaalle työlle. Toivoisin työni herättävän keskustelua myös oppilaitoksissa ja parhaassa tapauksessa vaikuttavan opintojen sisältöön niin, että kiinnipito- ja väkivaltatilanteiden yleistymisen vuoksi niistä jatkossa saisi tietoa jo oppitunneilla ja koulutussuunnitelmaan sisällytettäisiin kuuluvaksi MAPA-koulutus.

2 LASTENSUOJELU

Lastensuojelulla tarkoitetaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua, jota toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma sekä järjestämällä tarpeen vaatiessa avohuollon tukitoimia. Avohuollon lisäksi lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun katsotaan kuuluvaksi myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. Lapseksi määritellään alle 18-vuotias, kun taas nuoren katsotaan olevan iältään 18–20-vuotias. (Lastensuojelulaki 417/2007, 3§, 6§.) Tässä työssä puhutaan ainoastaan lapsista, koska tutkimusosiossa tullaan haastattelemaan vain alle 18-vuotiaiden kanssa työskenteleviä sosiaalialan ammattilaisia.

Lastensuojelun pääasiallinen tarkoitus on edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia, pyrkiä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttua riittävän varhain havaittavissa oleviin ongelmiin. Lapsen etu on aina otettava huomioon lastensuojelua toteutettaessa ja sen tarvetta arvioitaessa. Lastensuojelu pyrkii takaamaan lapselle tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja pysyvät ihmissuhteet. Lapselle pitää tarjota ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaista valvontaa ja huolenpitoa. Lapselle on pyrittävä takaamaan taipumuksia ja toiveita vastaava koulutus, turvallinen kasvuympäristö ja ruumiillinen sekä henkinen koskemattomuus. Lasta on ohjattava itsenäistymiseen ja vastuulliseksi kasvamiseen sekä annettava mahdollisuus osallistumiseen ja omiin asioihinsa vaikuttamiseen. Lapsen kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta on huomioitava lastensuojelua toteutettaessa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 4§.)

2.1 Avohuolto

Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena, jonka voidaan ajatella olevan sijoituksista pehmein muoto. Lapsi on mahdollista sijoittaa yksin tai vaihtoehtoisesti yhdessä vanhempansa, huoltajansa tai muun lapsen kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa. Sijoituksen edellytyksenä on, että sijoitus on tarpeen lapsen kuntouttamiseksi, lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi tai lapsen väliaikaisen huolenpidon järjestämiseksi huoltajan sairastumisen tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Lasta ei kuitenkaan voida sijoittaa avohuollon tukitoimena, jos huostaanoton perusteet täyttyvät. Kun lapsi on sijoitettu avohuollon tukitoimena, sijoituksen jatkamisen edellytykset ja sen vaihtoehdot on arvioitava viimeistään kolme kuukautta sijoituksen alkamisen jälkeen. Samalla on selvitettävä mahdollinen huostaanoton tarve. (Lastensuojelulaki 417/2007, 37§.)

2.2 Huostaanotto

Huostaanotto on lastensuojelussa viimesijainen keino ja puuttumisen syvin aste. Lapsi on otettava huostaan ja hänelle on järjestettävä sijaishuoltoa, jos lapsen huolenpidossa ilmenee puutteita tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen kehitystä tai terveyttä. Joskus lapsi saattaa itse vaarantaa vakavasti terveyttään ja kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla näihin rinnastettavalla käyttäytymisellä. Huostaanottoon voidaan päätyä kuitenkin vain, jos sijaishuollon arvellaan olevan lapsen edun mukaista ja avohuollon tukitoimet ovat osoittautuneet riittämättömiksi tai eivät ole lapsen etua ajatellen sopivia. (Lastensuojelulaki 417/2007, 40§.)

Huostaanottoasia on valmisteltava kahden työntekijän parityönä, mutta päävastuussa huostaanoton valmistelusta on aina lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Toisena osapuolena voi toimia riittävästi lastensuojeluun perehtynyt ammattilainen, kuten esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvolan sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja tai psykologi. Ennen huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa koskevaa sijoittamispäätöstä/hakemusta on lapsen kuulemisen lisäksi kuultava myös lapsen huoltajaa, lapsen vanhempia ja sitä henkilöä, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on ollut juuri ennen huostaanoton valmistelua. Tällaisia henkilöitä voivat olla esimerkiksi isovanhemmat tai biologisten vanhempien uudet kumppanit. Jos lapsen huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi ei vastusta huostaanottoa, kunnan sosiaalihuollon johtava viranhaltija voi tehdä päätöksen huostaanotosta. Lapsen huoltajan tai 12 vuotta täyttäneen lapsen itse vastustaessa huostaanottoa asia ratkaistaan hallinto-oikeudessa. (Hallintolaki 434/2003, 34§; Lastensuojelulaki 417/2007, 13§, 20§, 41§, 43§.)

2.3 Kiireellinen sijoitus

Jos lapsi on välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa, eikä huostaanottohakemusta ole ehditty laittaa vireille, voidaan lapsi kiireellisesti sijoittaa. Kiireelliseen sijoitukseen voidaan päätyä samoista syistä kuin huostaanottoon, mutta toisinaan tilanne on niin akuutti, että huostaanottopäätöstä ei voida odottaa. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee päätöksen kiireellisestä sijoituksesta ja kestoltaan se voi olla korkeintaan 30 päivää. Kiireellistä sijoitusta voidaan jatkaa vain siinä tapauksessa, jos huostaanottoa koskeva hakemus on jo vireillä hallinto-oikeudessa jatkosta päätettäessä. (Lastensuojelulaki 417/2007, 38§.)

2.4 Sijaishuolto

Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle useista erilaisista syistä. Lapsen sijaishuolto tarkoittaa huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai hallinto-oikeuden väliaikaisen määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuoltoa voidaan järjestää esimerkiksi laitoshuoltona, joka usein tarkoittaa asumista lastensuojelulaitoksessa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 49§.)

3 LASTENSUOJELULAITOS

Lapsen sijaishuoltoa ja sijoitusta avohuollon tukitoimena voidaan järjestää muun muassa lastenkodeissa, koulukodeissa, perhekodeissa ja vastaanottokodeissa. Yhteinen nimitys kaikille sijaishuoltopaikoille on lastensuojelulaitos. Lastensuojelulaitokset ovat yleensä kuntien, yksityisten tai kolmannen sektorin ylläpitämiä. Lastensuojelulaitoksia on suunnattu eri-ikäisille, erilaisista lähtökohdista tuleville ja erilaisista ongelmista kärsiville lapsille. Jokaisen lapsen kohdalla on etsittävä hänelle parhaiten hänen tarpeitaan vastaava sijaishuoltopaikka. Keskeisenä periaatteena sijaishuolto-
muotoa valittaessa on aina lapsen etu ja lapsen yksilölliset tarpeet. (Saastamoinen 2010, 7.) Lastensuojelulaitoksessa tulee olla riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet. Lastensuojelulaitoksessa voi olla yksi tai useampi asuinyksikkö,

mutta yhdessä yksikössä voi asua korkeintaan seitsemän lasta. Yhtä asuinyksikköä, eli ammattikielellä osastoa, kohden hoito- ja kasvatustehtävissä toimivia työntekijöitä tulee olla seitsemän. Jos samassa rakennuksessa toimii useampi asumisyksikkö, lain mukaan riittävä määrä on kuusi työntekijää osastoa kohden. (Lastensuojelulaki 417/2007, 58–59§.) Lastensuojelulaitosten toimintaa valvoo lapsen sijoittaneen kunnan lisäksi aluehallintovirasto sekä se kunta, jossa laitos sijaitsee (Lastensuojelulaki 1380/2010, 79§).

3.1 Ohjaajien tehtävistä lastensuojelulaitoksessa

Lastensuojelulaitoksessa tulee olla lasten tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen nähdyn riittävä määrä sosiaalihuollon ammatillista henkilöstöä ja kelpoisuusvaatimuksissa on otettava huomioon myös asiakaskunnan erityistarpeet. Usein lastensuojelulaitoksessa työskentelevät ovat koulutukseltaan sosionomeja, lähihoitajia tai sairaanhoitajia, mutta myös mielenterveyshoitajia ja nuoriso-ohjaajia palkataan jonkin verran. Lastensuojelulaitoksissa työntekijöitä kutsutaan käytännössä aina ohjaajiksi. (Lastensuojelulaki 417/2007, 60§.)

Lapsen sijaishuoltopaikan, tässä tapauksessa lastensuojelulaitoksen, tulee huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sekä tarjota lapselle tasapainoinen ja turvallinen kasvuympäristö taaten hänen fyysinen ja psyykinen turvallisuutensa. Lapsen tulee saada osakseen ymmärtämystä, turvaa, hellyyttä ja huolenpitoa. Lapselle on tärkeää aikuisen läsnäolo ja se, että hän tulee kuunnelluksi. Lapselle tulee luoda tilanteita, joissa hän voi saada osakseen onnistumisen tunteita ja näin rakentaa myönteistä kuvaa itsestään ja omasta osaamisestaan. Lasta tulee auttaa myönteisten ihmissuhteiden luomisessa, kannustaa selvittämään ristiriitoja ja opettaa anteeksipyyttämisen ja -antamisen merkitystä. Lapselle tulee asettaa rajoja ja opettaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan. (Saastamoinen 2010, 2-3.) Käytännössä lastensuojelulaitoksessa ohjaaja kasvattaa lasta ja opettaa lapselle kaikkia niitä asioita, joita vanhemman tulisi opettaa lapselleen kotonakin. Joillekin lapsille ohjaaja saattaa olla ainoa luotettava aikuinen, johon lapsi luo kiinteän ja läheisen suhteen. Ohjaaja on työssään tärkeässä roolissa ja hänen tulee työssään huolehtia edellä mainittujen asioiden toteutumisesta.

3.2 Syitä lastensuojelulaitoksessa asumiseen

Yleisesti yhteiskunnassa ja sosiaalialaa tuntemattomien keskuudessa vallitseva käsitys tuntuu olevan se, että laitoksessa asuvalla lapsella on alkoholisti- tai narkomaanivanhemmat, ja siksi lapsi on otettu huostaan. Totuus on kuitenkin toinen ja lastensuojelulaitoksissa asuu lapsia moninaisista syistä, vaikka toki päihdevanhempienkin lapsia on joukossa. Heinonen ja Hiitola (2009) ovat raportissaan tutkineet hallinto-oikeuksien päätösten perusteella tehtyjä vastentahtoisia huostaanottoja ja tuoneet esiin päätöksissä mainittuja syitä huostaanottoihin. Lämsä (2009) on väitöskirjassaan pohtinut huostaanottoon johtaneita syitä sosiaalihuollon asiakirjojen perusteella. Haakana, Koikkalainen & Nakari (2010) puolestaan ovat laadullisessa tutkimuksessaan haastatelleet huostaanotettuja lapsia ja heitä kuulemalla selvittäneet syitä huostaanottoihin. Joissakin tapauksissa on vaikeaa luokitella sitä, juontavatko ongelmat vanhemmista vai lapsesta itsestään, koska sijaishuollon asiakkuus johtuu kasautuneista ongelmista eikä vain yksittäisestä tekijästä. Pelkistetysti syyt voidaan kuitenkin jakaa kahtia ja ajatella huostaanottojen johtuvan joko lapsen omasta käyttäytymisestä tai lapsen kasvu- ja kotioloista eli vanhempiin liittyvistä tekijöistä. (Haakana ym. 2010, 23; Lämsä 2009, 216.)

3.2.1 Lapsen käyttäytymisestä johtuvat syyt

“No... miten sen nyt sanois... koulunkäynti ei oikeen napannu ja sit oli vähän väärinlaista kaveriporukkaa ja näin pois päin. Tuli vaan ryyppättyä ja lintsattua koko ajan.” (Hautakangas & Lepistö 2009.)

Toisinaan lapsi elää ja kasvaa kotonaan ilman asetettuja rajoja ja lapsen annetaan vapaasti päättää omista asioistaan. Joidenkin vanhempien välit lapseen ovat kaverilliset ja vanhempi luottaa liikaa siihen, että lapsi osaa ottaa vastuun ja huolehtia omista asioistaan. On kuitenkin olemassa vastuullisia ja huolehtivaisia vanhempia, jotka tekevät kaikkensa kasvattaakseen lapsensa hyvin ja kuria pitäen, mutta aina sekään ei riitä. Keinojen loppuessa vanhemmat usein pyytävät itse apua perheelle ja lapsi saatetaan ottaa huostaan esimerkiksi rikoskierteen katkaisemiseksi. Hallinto-oikeuksien päätösten perusteella huostaanottojen syitä kartoitettaessa yleisin lapsen itseensä

liittyvä syy oli mielenterveysongelmat. Toisena tulivat yhtä suurella osuudella sekä lapsen alkoholinkäyttöön liittyvät tekijät että väkivallantekoihin liittyvät syyt. Väki- valtaan liittyvissä syissä ei tosin ollut tarkkaan eritelty sitä, oliko lapsi väkivallan uhri vai tekijä. (Heinonen & Hiitola 2009, 63.) Koulunkäyntiongelmat, päihteidenkäyttö, syyllistyminen erilaisiin rikoksiin sekä ristiriidat lähisukulaisten kanssa nousivat lapsen käyttäytymisestä johtuvien huostaanottojen syiksi Lämsän (2009, 216) väitöskirjatutkimuksessa.

Lapsia haastatteleamalla tehdyssä tutkimuksessa saatiin yksityiskohtaisempaa tietoa ja eriteltyjä syitä huostaanottoihin, joten tässä tapauksessa pitäisin lähdeä luotettavampana, kuin pelkkiin huostaanottopäätöksiin tai lastensuojelun asiakirjoihin perustuvia tutkimuksia. Teemahaastatteluina toteutetussa tutkimuksessa suurimmiksi syiksi nousivat koulunkäyntiongelmat, jotka eriteltiin tarkoittamaan poissaoloja ja sopeutumaton käytöstä. Esiin tulivat myös päihteidenkäyttö, huumausainekokeilut, näpistelyt ja väkivaltainen käyttäytyminen sekä ristiriidat kotona ja siihen liittyen päi- värytmin sekä muun terveen elämän vaarantuminen. Rajaton käytös kotona ja kou- lussa sekä kotoa karkailu ja yleinen tottelemattomuus vanhempia kohtaan ovat li- sääntyneet ja näkyivät nyt myös syinä huostaanottoihin. Tutkimusaineiston perusteel- la lapsilla ilmeni myös psykosomaattista ja sosiaalista oireilua sekä kontaktivaikeu- sia ja epänormatiivista käytöstä. (Haakana ym. 2010, 23–25.)

3.2.2 Lapsen kasvuoloista johtuvat syyt

Toisinaan lapsi itse ei ymmärrä perheessä jonkin olevan pielessä ja hänen maailman- kuvansa on vääristynyt vuosien saatossa, kasvettuaan esimerkiksi väkivallan sävyt- tämässä ympäristössä. Lapsi voi tällöin ajatella väkivallan olevan normaali ja sallittu tapa ylläpitää kuria. Eräs nuori on kuvannut kotiolojaan seuraavasti:

”Iskä aina pikkupäissään, niin hakkas mutsii sen takia, että äiti oli niin tyhmä, että se koko ajan aukko sille päätään, niin kauan kun se suuttu”

(Hautakangas & Lepistö 2009).

On vaikeaa tehdä yleispäteviä päätelmiä siitä, millaisten vanhempien lapset joutuvat useimmin huostaan otetuiksi. Lastensuojelussa avuntarve ei aina ole selvärajainen, sillä perheen tilanteessa saattaa tiivistyä kriittisiä yhteiskunnallisia ja yksilöllisiä tekijöitä toimeentulosta minäkuvaan, ihmissuhteista lukutaitoon tai terveydestä ruokaan ja puhtauteen (Bardy 2004, 195). Kaikissa perheessä ei osata pitää vuorokausirytmistä kiinni tai tiedosteta esimerkiksi sitä, että lapsi tarvitsee lämmintä ruokaa ja riittävästi unta. Joillakin vanhemmilla on ongelmia arjen pyörittämisessä pitkäaikais-työttömyyden tai oman masennuksen aiheuttaman voimattomuuden vuoksi. Usein murheita aletaan ”hukuttaa pulloon” ja ongelmat lisääntyvät entisestään. Mukaan kuvioon astuvat taloudellinen ahdinko, sosiaalisen verkoston kaventuminen ja mahdolliset avo- tai avioerot. Useasti kaikki ongelmat nivoutuvat toisiinsa ja vain jokin edellä mainituista on ollut ensimmäisenä ongelmana arjessa läsnä, ottaen vähitellen mukaansa taakaksi seuraavan ongelman.

Hallinto-oikeuden päätöksiin perustuvassa tutkimuksessa huostaanoton syiksi nousivat samat syyt niin aikuisten kuin lastenkin kohdalla: mielenterveyteen, päihdeiden käyttöön sekä väkivaltaan liittyvät ongelmat. (Heinonen & Hiitola 2009, 62–63.) Lastensuojeluasiakkaiden asiakirjoihin perustuvan väitöskirjatutkimuksen mukaan keskeisiä kasvuoloista johtuvia syitä olivat äidin päihde- ja mielenterveysongelmat sekä niihin usein liittyvä lapsenhoidon laiminlyönti. Vaikuttavina tekijöinä havaittiin myös vanhempien erotilanteen ongelmat ja yleinen avuttomuus arkisissa tilanteissa. Lämsä (2009, 215.)

Niin kasvuoloista kuin lapsestakin johtuvia huostaanottoon johtaneita syitä saatiin parhaiten selville teemahaastatteluna toteutetussa tutkimuksessa. Lapsia haastattele-
malla toteutetussa tutkimuksessa pääasiallisiksi kasvuoloista johtuviksi huostaanoton syiksi nousivat vanhempien päihdeongelmat, perheväkivalta, lapsen hoidon laiminlyönti ja riittämätön vanhemmuus. Myös huoltajan mielenterveysongelmat, sairaus tai kuolema, perheen sisäiset vuorovaikutussuhteet, vanhempien epänormatiivinen elämäntapa ja kaoottinen perhe-elämä mainittiin syiksi huostaanottoon. Lisäksi joissakin tapauksissa esiin nousivat vanhempien ero, työnarkomania, kulttuurierot, seksuaalinen hyväksikäyttö, vanhemman kehitysvamma, asunnon menetys ja vankilaan joutuminen. (Haakana ym. 2010, 25–28.)

4 KIINNIPITÄMINEN

”Konkreettinen kiinnipitäminen pysäyttää, kun mieli vie lasta sellaisella voimalla, ettei hän itse enää kykene kontrolloimaan seurauksia. Pysäytys on hoidollinen teko.”
(Mykkänen 2012, 16.)

4.1 Kiinnipidon määrittelyä ja lainsäädäntöä

Lastensuojelulain 64–74 §:ssä määritellään rajoitustoimenpiteet, joita voidaan käyttää laitoshuoltona järjestettävässä sijaishuollossa. Kiinnipitäminen kuuluu edellä mainittuihin rajoitustoimenpiteisiin. Kiinnipitämistä on jo pitkään käytetty esimerkiksi lastenpsykiatrisessa osastohoidossa keinona lasten aggressiivisen käyttäytymisen fyysiseen hillitsemiseen. (Lastensuojelulaki 417/2007, 64–74§; Heiskanen 2004, 15, 24). Lastensuojelulaitoksissa turvaudutaan yhä useammin kiinnipitoihin, mutta aiheesta ei julkisesti keskustella läheskään samassa laajuudessa kuin hoitoalalla. Tässä työssä kiinnipidolla tarkoitetaan vähintään kahden ohjaajan suorittamaa aggressiivisen lapsen fyysistä hillitsemistä ja käsitellään ainoastaan lastensuojelulaitoksessa tapahtuvia kiinnipitoja.

Lastensuojelulaki määrittelee kiinnipitämisen seuraavasti: ”Laitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi lapsen rauhoittamiseksi pitää kiinni lapsesta, jos lapsi sekavan tai uhkaavan käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita ja kiinnipitäminen on lapsen oman tai toisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden välittömän vaarantumisen vuoksi taikka omaisuuden merkittävän vahingoittamisen estämiseksi välttämätöntä. Kiinnipitäminen on oltava luonteeltaan hoidollista ja huollollista sekä kokonaisuutena arvioiden puolustettavaa, kun otetaan huomioon lapsen käyttäytyminen ja tilanne muutoinkin. Kiinnipitäminen voi pitää sisällään myös lapsen siirtämisen. Kiinnipitäminen on lopetettava heti, kun se ei enää ole välttämätöntä.” (Lastensuojelulaki 417/2007, 68§.) Lapsen kanssa tulee käydä riittävästi läpi häneen kohdistettujen kiinnipitotilanteiden syitä ja mahdollisia vaikutuksia hoito- ja kasvatussuunnitelmaan tai asiakassuunnitelmaan (Lastensuojelulaki 417/2007, 74§).

Kiinnipitoja säätelevät lait ovat kovin tulkinnanvaraisia, sillä kuka voi varmaksi sanoa milloin kiinnipittäminen ei ole enää välttämätöntä tai kuinka todennäköistä on, että lapsi vahingoittaisi itseään tai muita? Kiinnipitämisen liioittelusta sekä hätävarjelu-
liioittelusta on säädetty erikseen rikoslaissa, mutta tilanteet ovat edelleen tulkinnanvaraisia ja arvioitava jokaisen kiinnipidon kohdalla tapauskohtaisesti. Edellä mainittuja lakeja tulkittaessa otetaan huomioon esimerkiksi tilanteen vaarallisuus ja hyökkäyksen yllätyksellisyys. Voimakeinoja käytettäessä saa turvautua vain sellaisiin tehtävän suorittamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin, joita on pidettävä kokonaisuutena arvioiden puolustettavina, kun otetaan huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus sekä tilanne muutenkin. Hätävarjelu-
liioittelu on tiukasti aikasidonnaista, josta esimerkkinä voidaan ajatella tilanne, jossa puolustautuminen aloitetaan ikään kuin varmuuden vuoksi tai liian aikaisin ja voimankäyttöä jatketaan tarpeettoman kauan. (Mahkonen 2010, 274; Rikoslaki 515/2003, 4§, 6§.) Aluehallintovirasto valvoo lastensuojelulaitoksissa käytettyjä rajoitustoimenpiteitä tekemällä tarkastuskäyntejä ja voi halutessaan myös kuulla lasta, johon on kohdistettu rajoitustoimenpiteitä (Lastensuojelulaki 1566/2009, 80§).

4.2 Avohuollon tukitoimena sijoitetun lapsen kiinnipittäminen

Lastensuojelulaitoksessa asuva lapsi, joka on sijoitettu avohuollon tukitoimena, on eriarvoisessa asemassa kiireellisesti sijoitettuihin ja huostaan otettuihin lapsiin nähden. Lastensuojelulain mukaan avohuollon tukitoimena sijoitetun lapsen kohdalla rajoitustoimenpiteiden käyttö ei ole sallittua. Tuntuisi kuitenkin oudolta, jos avohuollon tukitoimena sijoitetun lapsen väkivaltaiseen tai tuhoavaan käytökseen ei puututtaisi hänen uhatessaan esimerkiksi muita lapsia tai henkilökuntaa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 61§).

Täysi-ikäisyyden kynnyksellä oleva lapsi voi omata valtavat voimat suutuessaan ja tällöin on oikeutettua käyttää lyhytkestoista pysäyttämistä rajoitustoimenpiteen sijasta, vaikka käytännössä tilanne etenee samalla tavalla kuin kiinnipito. Puhutaan pakkotilasta. Jos henkilö on jäätymässä metsään, mutta havaitsee lämpimänä olevan tyhjän talon ja menee sinne luvattomasti sisälle, puhutaan pakkotilasta, jossa pienempi etu uhrataan suuremman pelastamiseksi. Jokaisessa yksittäistapauksessa pitää miet-

tiä, ketä ja mitä pitää suojella. Täten on siis mahdollista puuttua myös avohuollon tukitoimena sijoitetun lapsen väkivaltaiseen käytökseen. (Mahkonen 2010, 274–275; Rikoslaki 515/2003, 4§, 6§.)

4.3 Kiinnipito lapsen näkökulmasta

Kiinnipito-otteiden hallinta merkitsee lapselle turvaa. Asianmukainen kiinnipito-ote pysyy, eikä satuta lasta fyysisesti. Kiinnipidoissa olleet lapset ovat kuvailleet tilanetta ”pesässä olona”. Siinä missä omat rajat ovat murtuneet, kiinnipito-otteen ”lukko” estää toki liikkumasta, mutta se estää myös lasta hajoamasta enempää henkisesti. Usein kiinnipito päättyy lapsen osalta itkuun, mutta ei suinkaan kivun vuoksi, vaan tunteiden purkautumisen vuoksi. Lapset saattavat kaivata lähellä oloa, jota eivät osaa edes itse selittää. Kiinnipidoista lapset ovat montaa mieltä. Jotkut mieltävät ohjaajien käyttäytyvän väkivaltaisesti heitä kohtaan, kun taas toiset näkevät kiinnipidon hyvänä ja mieltä rauhoittavana asiana. Joidenkin lasten tekee mieli kiinnipitoon joutuesaan hakata ja potkia entistä enemmän. Lapsi ei aina osaa itse selittää syitä käyttäytymiselleen. Fyysistä kiinnipitoa edeltää aina henkinen kiinnipito, joka voi olla esimerkiksi rajojen asettamista tai yritystä saada lapsi kuuntelemaan aikuisen puhetta. Vasta kun henkinen yhteys katkeaa, yhteyttä jatketaan fyysisen kiinnipidon keinoin. Vaikka kiinnipito on seurausta lapsen käytöksestä, lapsella ei aina ole mahdollisuutta hallita omaa käytöstään, sillä trauma vie ja lapsi seuraa. (Mykkänen 2012, 18; Ylen www-sivut 2013.)

Kiinnipitotilanteisiin ajaudutaan lastensuojelulaitoksissa erilaisista syistä. Seuraavassa tyypillisestä kiinnipitotilanteesta esimerkki, joka perustuu todellisiin tapahtumiin:

Juuri laitokseen muuttanut 11-vuotias poika on levoton ja käyttäytyy osastolla uhkaavasti. Tilanne kärjistyy siten, että poika heittää kaukosäätimellä toista nuorta päähän. Pojan käyttäytyminen on täysin rajatonta ja hän uhkailee tappamisella, huorittelee, hakkaa ja potkii. Pojalla on tapana selvittää asiat lyömällä tai vahingoittamalla itseään sekä uhkaamalla itsensä tai muiden tappamisella. Poika ei kykene hallitsemaan itseään ja lopettamaan toimintaansa. Pojalla ei ole sanoja tai käsitteitä pahalle ololle ja pettymyksen kohdatessa hän toimii aggressiivisesti ja itsetuhoi-

sesti. Poika on joskus aiemmin yrittänyt hirttää itseään sähköjohtoon. Ainoa keino rauhoittaa poikaa on pitää häntä kiinni. Kiinnipito tapahtuu kahden aikuisen voimin ja kestää noin kaksi tuntia. (Tervonen-Arnkil, 1999, 32–33.)

Kiinnipidossa on aina oltava vähintään kaksi ohjaajaa. Käytännössä kiinnipito voidaan toteuttaa esimerkiksi siten, että lapsi laitetaan sängylle vatsalleen makaamaan. Lapsen jalkojen päälle on sijoitettu tyyny ja yksi ohjaajista käy istumaan tyynylle, jotta lapsi ei pääsisi potkimaan. Toinen ohjaaja pitää lapsen päätä paikoillaan. Jompikumpi ohjaajista pitää kiinni myös lapsen käsistä, jos sitä varten paikalla ei ole kolmatta ohjaajaa. Kiinnipitoaika vaihtelee tilanteen mukaan, mutta yleensä kiinnipitoa jatketaan kunnes lapsi on riittävästi rauhoittunut. Kiinnipito voidaan lopettaa päästämällä ote ensimmäisenä irti käsistä, sitten jaloista, ja lopuksi lapsi voi nousta istumaan. Pienen lapsen kiinnipito toteutetaan yleensä pitämällä lasta sylissä. (Heiskanen 2004, 27.)

4.4 Selvitys ja dokumentointi kiinnipitotilanteen jälkeen

Kiinnipitämiseen turvautuneen henkilön on annettava kirjallinen selvitys kiinnipitotilanteesta laitoksen johtajalle, joka toimittaa selvityksen edelleen lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Laitoksen johtajan turvautuessa kiinnipitoon häntä koskevat samat velvollisuudet. Rajoitustoimenpiteiden käytön seurannan ja valvonnan turvaamiseksi lastensuojelulaitoksen on kirjattava käyttämänsä rajoitustoimenpiteet, tässä tapauksessa kiinnipidot. Kirjaamisen tulee sisältää kuvaus tilanteesta, toimenpiteen kesto ja peruste, toimenpiteestä käytännössä päättäneen, sen käytännössä toteutaneen ja siinä läsnä olleen henkilön nimi sekä tarvittaessa toimenpiteeseen johtanut erityinen syy. Kirjaamisten sisältö on lähetettävä lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle kuukausittain. Kirjaukset tapahtuneista tallennetaan myös lastenkodin rajoitekansioon sekä lapsen omaan kansioon. Asianmukaiset kirjaukset perusteluneen ovat osa sekä lapsen että työntekijän oikeusturvaa. Selkeällä ja säännöllisellä dokumentoinnilla lastensuojelulaitoksessa pystytään seuraamaan ja arvioimaan kiinnipitotilanteiden syntymiseen johtaneita syitä, kiinnipitojen määriä tai muita merkittäviä tekijöitä. Kirjaamalla välitetään tärkeää tietoa samalla myös niille työryhmän

jäsenille, jotka eivät olleet osastolla tai eivät itse olleet osallisina kiinnipitotilanteessa. (Heiskanen 2004, 28; Mykkänen 2012, 15–16; Lastensuojelulaki 417/2007, 74§.)

4.5 Kiinnipitotilanteen läpikäyminen lapsen kanssa

Kiinnipidon päätyttyä lapsi palaa emotionaalisesti takaisin ihmisten ilmoille ja tätä pidetään hoidollisena prosessina. Kiinnipitotilanteissa ohjaajien yhteistyön tavalla on merkitystä ja aina tilanteen rauhoituttua ohjaajien tulisi keskustella tapahtuneesta myös lapsen läsnä ollessa. Kiinnipitopäätöksen tehneen ohjaajan tulisi perustella lapselle, miksi hän ryhtyi kiinnipitoon. Lasta ei kuitenkaan tule vetää tilille tekemisistään tai siitä, mitä ohjaajat tilanteessa näkivät ja kokivat, ja mitä he tapahtuman luonteesta ajattelivat. Lapsen ei tarvitse kyetä kertomaan miksi teki ja toimi tavoilla, jotka johtivat kiinnipitoon, vaan lapsen voidaan antaa vain kuunnella miltä tilanne aikuisista vaikutti ja millaisina hänen tunteensa näyttäytyivät ulospäin. Vihan, pelon ja surun kirjo on usein lapselle sisäisesti krooninen, mutta kuitenkin tunteena tunnistamaton. Lapsi tarvitsee aikuisen apua tunteidensa tunnistamiseen ja käsittelyyn. (Heiskanen 2004, 32; Mykkänen 2012, 18.)

Ohjaajan rooliin kuuluu tarkkailla lapsen reaktioita ja käyttäytymistä ennen kiinnipitoa ja sen aikana, sekä ottaa huomioon lapsen tunteet ja rauhoitella häntä. Kiinnipidon luonteeseen kuuluu myös lapsen aggressiivisen käyttäytymisen tutkiminen yhdessä hänen kanssaan sekä yhteinen keskustelu ohjaajan tekemistä havainnoista, jotka koskevat lapsen käyttäytymistä ennen kiinnipitoa. (Heiskanen 2004, 27.)

4.6 Ohjaajan omat tuntemukset

Ohjaajilta edellytetään erityistä eettistä herkkyyttä ja ammattitaitoa, jotta he kykenevät käyttämään kiinnipitoa lapsen edun mukaisesti. Kiinnipidon avulla voidaan lisätä lapsen ja aikuisen välistä luottamusta, mutta ohjaaja joutuu luottamuksen ansaitsemaan siten, että hänen omat tunteensa eivät pääse tilanteessa valloilleen. Ohjaajan käyttäytymisen, eleiden ja sanallisen viestinnän tulee tilanteessa olla hallittua ja rauhallista. Kiinnipito ei missään nimessä saa olla ohjaajien vallankäytön väline eikä sillä tule rangaista lasta aggressiivisesta käytöksestä. (Heiskanen 2004, 30–32.)

Lapsen lisäksi myös työntekijälle kiinnipito-otteiden hallinta on keino luoda itselle turvallisuuden kokemus. Ohjaajan on mahdollista pyrkiä hallitsemaan kiinnipitotilannetta rauhanomaisesti silloin, kun hän ei koe olevansa vaarassa toisen ihmisen kanssa, vaikka tämä ylireagoi. Jotkut työntekijät saattavat kuitenkin pelätä kiinnipitotilanteita niissä piilevän väkivallan uhkan vuoksi. Työntekijän voi kuitenkin olla vaikeaa myöntää pelkoaan edes itselleen, saati työyhteisössä tunnustaa työtovereilleen pelkäävänsä. (Weizmann-Henelius 1997, 96; Mykkänen 2010, 18.)

5 VÄKIVALTATILANTEET LASTENSUOJELULAITOKSESSA

5.1 Väkivallan määrittelyä

Aggressio ja väkivalta herättävät ihmisissä monenlaisia mielikuvia. Aggressiivisuus voidaan käsittää vihamieliseksi käyttäytymiseksi kun taas väkivalta on vihamielinen teko, jonka tarkoituksena on toisen vahingoittaminen ja fyysinen satuttaminen. Väki-valta voidaan jakaa psyykkiseen eli henkiseen ja fyysiseen sekä seksuaaliseen väkivaltaan. Tässä työssä käsitellään ainoastaan fyysistä väkivaltaa, johon luokitellaan kuuluvaksi esimerkiksi lyöminen, potkiminen, pureminen, kuristaminen, tupakalla polttaminen, hiuksista repiminen ja tavaroilla heittäminen. Toisen ihmisen lyöminen on usein osoitus siitä, että muita vuorovaikutuksen keinoja ei enää ole ja toiseen kohdistetun iskun tavoitteena on palauttaa narsistinen tasapaino alkeellisemmalla mahdollisella tavalla. Kuullessaan toisen nenäluun rusahtavan voi ainakin hetkellisesti tuntea olevansa hänen yläpuolellaan. (Paavilainen & Pösö 1997, 14; Sinkkonen 2008, 126–130.)

Väkivalta voidaan jakaa myös harkittuun ja harkitsemattomaan väkivaltaan. Harkitsemattoman eli impulsiivisen väkivallan käyttö on tyypillistä päihteiden alaisena olevalle henkilölle, jonka harkintakyky on alentunut ja tappeluita saadaan aikaiseksi esimerkiksi ravintolaillan jälkeen kadulla kulkiessa. Harkittu väkivalta taas saa alkunsa kostonhalusta, joka on usein seurausta loukatusta itsetunnosta tai yrityksestä hallita ympäristöään väkivallalla uhkailemalla. (Sinkkonen 2008, 130.)

5.2 Väkivaltaisesti käyttäytyvä lapsi

Lapsi voi käyttäytyä väkivaltaisesti erilaisista syistä. Lastenpsykiatri Jari Sinkkonen on todennut väkivaltaisten käytöshäiriöiden johtuvan niin geneettisistä, biologisista kuin psykologisistakin tekijöistä. Osalla väkivaltaisista lapsista on rankkoja kokemuksia omassa lapsuudessaan ja väkivaltaisuuden syntyminen saattaa juontaa juurensa jo ensimmäisten elinvuosien ajalle. Varhainen traumatisoituminen voi haitata jo vauvaikäisenä keskushermoston kehittymistä. Pitkäkestoisen stressin aikana erittyy stressihormoni kortisolia, joka yhdessä erään aivojen välittäjäaineen, glutamaatin, kanssa on hermosoluille haitallista. Joillekin kehittymässä oleville aivoalueille voi syntyä kuduskatoa, joka vaikuttaa myöhemmin tunteiden hallitsemiseen. Varhaislapsuudessaan pitkäkestoista ja vakavaa kaltointoittelua ja hoidon laiminlyöntejä kokenut lapsi saattaa myöhemmällä iällä muuttua vaikeasti ja impulsiivisesti väkivaltaiseksi. Usein raivonpurkaukset ovatkin seurausta keskushermoston kehityshäiriöstä ja tunteiden hallintaan liittyvistä vaikeuksista. Jotkut taas saattavat kärsiä narsistisesta persoonallisuudenkehityksen häiriöstä tai jopa psykopatiasta, vaikka olisivat varttuneet turvatuissa ja vakaisissa kotioiloissa. Parasta väkivallan ehkäisyä on tarjota lapselle kasvuympäristö, jossa on runsaasti rakkautta ja rajoja. Monien vaikeimpien väkivaltaongelmien juuret juontavat varhaisiin lapsuudenkokemuksiin ja vuorovaikutuksen ongelmiin, eikä siksi ole harvinaista kohdata väkivaltaa juuri lastensuojelulaitoksissa, joissa huostaan otetut lapset usein tulevat rikkonaisista ja vaikeista, rakkaudettomista ja rajattomista kotioiloista. (Sinkkonen 2008, 126–130.)

On helppoa ymmärtää yhteys väkivallan siivittämän varhaislapsuuden sekä myöhemmällä iällä lapsen oman väkivaltaisen käyttäytymisen välillä. Tässä työssä kerrottiin aiemmin syitä lasten huostaanottoihin ja väkivalta näytteli suurta osaa niin lapsen omasta käytöksestä kuin kasvuoloistakin johtuneissa huostaanotoissa. Väkivaltaa kokenut lapsi, jolla on huono itsetunto, alkaa itsekin hakea arvostusta ja huomiota negatiivisella käyttäytymisellä. Lapsi hakeutuu jengiin, josta hän etsii itselleen kodin korvaavaa yhteisöä. Lapsi tekee kaikkensa pysyäksään jengissä ja tätä kautta ajautuu helposti alkoholin, huumeiden, väkivaltaisuuksien ja rikosten tielle. Tässä kohtaa voidaan puhua ympäristöön liittyvistä tekijöistä. Väkivaltaa kokeneilla myös itsetuhoiset ajatukset lisääntyvät nuoruusiässä ja lastensuojelulaitoksissa moni lapsi purkaakin pahaa oloaan esimerkiksi viiltelemällä itseään. (Holmberg 2000, 16.)

Nuorisoväkivallan ehkäisemiseen perehtyneen Timo Purjon mukaan väkivaltainen käyttäytyminen ei johdu selkeästi vain esimerkiksi perimästä tai ympäristöstä, vaan jokainen voi ainakin osittain vaikuttaa kohtaloonsa. Mitään systemaattista riippuvuussuhdetta eri tekijöiden välillä ei ole onnistuttu löytämään ja täysin samassa ympäristössä kasvaneista yksilöistä voi tulla hyvinkin erilaisia. Jotkut ovat jo syntyjään aggressiivisempia kuin toiset ja ihmisten välillä on myös selviä temperamenttieroja. Lapsuudessa tahtoja ja valintoja ohjaa vanhempien kasvatus, jolla on keskeinen vaikutus siihen, ryhtyykö lapsi oireilemaan väkivaltaisella tai muulla ongelmakäyttäytymisellä. Lapsen aikuistuessa vastuu siirtyy itselle ja ratkaiseva merkitys lienee omilla valinnoilla eli ihmisen vapaalla tahdolla. Ihmisen tunteiden, ajatusten ja opittujen mallien on kuitenkin todettu vaikuttavan kaikkeen käyttäytymiseen. Väkivaltaisia nuoria yhdistävät huonot tunnetaidot, kielteiset asenteet itseä ja muita kohtaan, vääristyneet arvot sekä vääränlaiset opitut toimintatavat ja -mallit. Jokaisen lapsen kohdalla ainakin jokin näistä tunnusmerkeistä toteutuu ja osalla voi havaita samanaikaisesti kaikkien näiden tekijöiden olemassaolon. (Purjo 2001, 26–27.)

5.3 Työntekijään kohdistuva väkivalta

Lasten pahoinvoinnin lisääntyessä myös väkivaltatilanteet lastensuojelulaitoksissa ovat lisääntyneet. Jokainen voi kuvitella, millaisia tunteita saa aikaan, kun uhkailaan, haukutaan, huoritellaan, syljetään vasten kasvoja, yritetään potkia ja tönä, revittää vaatteista tai tukasta, raavitaan, purraa ja lyödään. Työntekijän tunteet saattavat kuohahtaa, mutta samalla tulisi rauhoittaa lasta ja jäsentää hänelle tilannetta. Olenaista on se, kuinka työntekijä itse hallitsee omia tunteitaan lapsen käyttäytymisen ollessa hyvin provosoivaa ja loukkaavaa. Tilanteet ovat aina lapsen lisäksi myös aikuiselle niin henkisesti kuin fyysisesti hyvin kuormittavia ja aikuinen joutuu työskentelemään suurten paineiden alaisena kestääkseen häneen kohdistuvan uhkan tai jopa suoran väkivallan. Murrosikäisten lasten kanssa tilanne ei välttämättä aina ole helposti hallittavissa, ja silloin aikuisen on itsekkin puolustauduttava. Tällaisissa tilanteissa tulisi osata toimia oikein ja puolustaa itseään. (Tervonen-Arnkil 1999, 31.)

Toisinaan ihminen reagoi pelokkaasti ja ahdistuneesti tuntiessaan itsensä ja turvallisuutensa uhatuksi. Toisinaan saatetaan ajatella, että pelkäävä työntekijä on keho

työntekijä. Tästä syystä työntekijät eivät välttämättä aina kerro joutuneensa väkivaltaisen hyökkäyksen tai uhkailun kohteeksi. Samalla voi herätä riittämättömyyden, epäonnistumisen ja syyllisyyden tunteita. Väkivallan kohteeksi joutunut voi kokea itsensä jossakin määrin syylliseksi tapahtumaan, häntä saattaa hävettää ja hänessä saattaa herätä vihantunteita hyökkääjää kohtaan. Itse tilanteessa työntekijä on saattanut tuntea halua juosta pakoon tai jopa lyödä hyökkääjää, jolloin hän saattaa käsittää sen osoitukseksi osaamattomuudestaan. Työnohjauksessa työntekijä voi käsitellä tunteitaan ja reaktioitaan sekä pohtia pelon tunnettaan pyrkien sen vähentämiseen siten, että jatkossa pystyisi toimimaan mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti haastavissakin tilanteissa. (Weizmann-Henelius 1999, 96–98.)

Sosiaalialan korkeakoulujen ammattijärjestö Talentia on vuonna 2009 teettänyt kyselyn sijaishuollossa työskenteleville alan ammattilaisille tarkoituksenaan selvittää alan kehittämistarpeita ja työolosuhteita, joihin yhtenä osa-alueena kuuluu työturvallisuus. Tutkimukseen osallistui yhteensä 563 vastaajaa, joten vastaukset heijastavat ainakin osittain sijaishuollon nykytilaa, vaikka tilastollisesti yleistäviä johtopäätöksiä ei voidakaan tehdä. Vastaajista hieman yli puolet työskenteli lastensuojelulaitoksissa ohjaajina ja käytän tässä ainoastaan heidän vastauksiaan.

Lastensuojelulaitosten ohjaajista 31 % koki olonsa turvattomaksi työympäristössään. Vastaajien mukaan yleisin syy turvattomuuden tunteeseen oli aggressiiviset lapset ja nuoret. Monissa vastauksissa toivottiin useampaa työntekijää paikalle yhtä aikaa, sillä varsinkin yksin työskenneltäessä turvattomuuden tunne korostui. Ohjaajista 14 % oli kokenut fyysisen väkivallan uhkaa vähintään viikoittain viimeisen vuoden ajan, ja fyysistä väkivaltaa oli kokenut 6 %. Vastaajista 67,5 % ei ollut koskaan joutunut fyysisen väkivallan kohteeksi, kun taas 25,4 % sanoi kokeneensa väkivaltaa muutaman kerran vuodessa. Lääkärin apua vammojensa hoitoon oli tarvinnut 15 % väkivallan kohteeksi joutuneista. (Talentian www-sivut 2009, 31–34.)

5.4 Työntekijään kohdistuneen väkivaltatilanteen läpikäyminen

Niin henkisen kuin fyysisenkin väkivallan kohteeksi joutuminen on fyysisten kipujen lisäksi psyykkisesti erittäin raskasta ja vaatii aina tilanteen läpikäymistä ja jälkipuin-

tia. Ensiavun antavat samassa työvuorossa olevat työntekijät, joiden kanssa tapahtumat on hyvä puhua läpi. Kotiin ei voi lähteä tunnekuohun vallassa ja ilman riittävää vuoropuhelua aikuisten kesken. (Tervonen-Arnkil 1999, 31.)

Väkivallan uhriksi joutuneen työntekijän tulee saada välittömästi tilanteen jälkeen rakentavaa ensiapua ja -tukea lähimmältä esimieheltä tai työtovereilta sekä vakavammissa tilanteissa terveydenhuollosta. Välittömässä henkisessä ensiavussa on tärkeää käytettävissä oleminen, kuuntelu ja tukeminen sekä levollinen läsnäolo ja rauhoittaminen. Työntekijää kohdanneen väkivaltilanteen aktiivinen jälkihoito työpaikalla on aloitettava 1-2 vuorokauden kuluttua tapahtuneesta. Tilanteen aktiiviseen purkuun on käytettävissä erilaisia keinoja tilanteen traumaattisuudesta ja sen aiheuttamasta järkytyksestä riippuen.

- Lievemmissä tilanteissa riittää tapauksen käsittely tiimissä tai työyhteisökouksessa, mutta tarvittaessa työntekijän tukemista voidaan jatkaa yksilö- tai ryhmätyönohjauksessa.
- Välittömästi tapauksen jälkeen työpaikalla voidaan järjestää purkukokous, josta käytetään myös ilmaisua *defusing*. Tähän osallistuvat tilanteessa mukana olleet työyhteisön jäsenet. Kyseessä on ammatti-ihmisten reaktioiden nopea purku, jolla pyritään palauttamaan työkyky mahdollisimman nopeasti.
- Jos tilanne on ollut vakava ja järkyttävä, ja se on koskettanut useita työntekijöitä, voidaan työpaikalla järjestää mielenterveystyön ammattilaisten johtamana jälkipuintitilaisuus, joka tunnetaan myös nimellä *debriefing*. Osallistumista suositellaan sekä välitöntä väkivaltaa kokeneille että sivustakatsojan tai todistajan roolissa olleille.
- Joillakin työpaikoilla on sovittu erikseen tukihenkilöjärjestelmästä väkivalta- ja uhkatilanteiden läpikäyntiä varten. Tukihenkilöinä voivat tällöin toimia esimerkiksi työntekijät, jotka ovat saaneet työnohjauksoulutuksen. Tukihenkilöjärjestelmää voidaan käyttää sekä yksilöllisesti että ryhmässä.

- Välittömästi sairaalahoitoa tilanteen vuoksi tarvitsevien mahdollinen jälkihoito arvioidaan yksilöllisesti terveydenhuollossa. Siellä arvioidaan väkivaltatilanteeseen joutuneiden psyykkisen jatkohoidon tarve sekä huolehditaan hoitoonohjauksesta.

Kriisiprosessi voidaan jakaa neljään vaiheeseen, joista ensimmäinen on shokkivaihe. Tämä vaihe suojaa ihmismieltä automaattisesti sellaiselta kokemukselta tai tiedolta, jota se ei kestä. Shokkivaihe voi juuri väkivaltatilanteessa ilmetä siten, että ihminen toimii hallitusti ja järkevästi, mutta tilanteen lauetessa ei esimerkiksi muista tapahtuneesta mitään eikä tilanne tunnu todelta. Reaktiovaihe alkaa, kun ihminen kokee olevansa turvassa ja tällöin pääsevät valloilleen voimakkaat tunteet. Ihminen tajuaa tapahtuneen ja järkytys voi purkautua esimerkiksi voimakkaana itkuna. Reaktiovaiheessa ammatillisena kriisityön menetelmänä käytetään tilanteen vakavuudesta riippuen joko psykologista jälkipuintia (debriefing) tai lievemmissä tapauksissa purkua (defusing). Tarkoituksena on lieventää järkyttävän tapahtuman vaikutusta ja auttaa työntekijöitä selviytymään sekä ehkäistä myöhempää psyykkistä oireilua. Kolmas vaihe on työstämis- ja käsittelyvaihe, jonka aikana väkivaltatilanteessa mukana ollut alkaa saada etäisyyttä tapahtumaan. Prosessi hidastuu eikä tapahtuneesta jaksa enää puhua jatkuvasti. Vaihe voi kuitenkin kestää viikkoja tai jopa kuukausia ja vaiheen auttamiskeinoina voidaan käyttää kriisi- tai traumaterapiaa sekä vertaistukiryhmiä. Viimeinen vaihe on uudelleen suuntautumisvaihe, jolloin tapahtunutta voi jo ajatella ilman, että se aiheuttaa suurta ahdistusta ja pelkoa. Uudelleen suuntautumisvaiheen edellytyksenä on, että tapahtuma on läpikäyty ja käsitelty, ei torjuttu tai kielletty. (Antikainen-Juntunen 2007, 24–26.)

5.5 Väkivaltatilanteen nähnyt lapsi

Myös muut osastolla olevat ja mahdollisesti väkivaltatilanteen nähneet lapset on otettava huomioon, sillä he saattavat pelätä tilanteita, joissa toinen lapsi menettää malttinsa tai saa raivokohtauksen. Joskus lapset saattavat joutua väkivallan tai sen uhan kohteeksi itsekin, vaikka eivät liittyisi millään tavalla raivokohtauksen syntymiseen. Toisinaan lapsi saattaa hermostua ilmapiirin ollessa yleisesti levoton ja hän voi reagoida tilanteeseen alkamalla itsekin käyttäytyä aggressiivisesti. Jotkut lapsista taas

vetäytyvät omiin oloihinsa ja kieltäytyvät puhumasta asiasta. Lapsen voi olla vaikea myöntää pelkoaan muiden edessä, aivan kuten aikuisenkin, ja siksi voi olla haasteellista saada aitoa kontaktia lapseen väkivaltatilanteen jälkeen. Lasten kanssa on kuitenkin keskusteltava mahdollisimman nopeasti tapahtuneen jälkeen eikä heitä saa jättää yksin. Aikuisen rauhallinen käyttäytyminen ja asioista puhuminen toimivat parhaana mallina lapselle ja lapsi tuntee, että hänestä välitetään. (Tervonen-Arnkil 1999, 31.)

6 MAPA – TURVALLISTA KIINNIPITOA

Kiinnipito-otteiden asianmukainen hallinta tarkoittaa lapsen kannalta turvaa ja kiinnipito-otteita kokeneet lapset ovatkin kuvanneet tilannetta ”pesässä olona”. Asianmukainen ja hallittu kiinnipito-ote pysyy, eikä tee kipeää. Kiinnipitäjän tarkoituksena ei ole kamppailla eikä taistella, vaan estää. (Mykkänen 2012, 18.) Kiinnipitotilanteita työssään kohtaaville on olemassa oma tilanteisiin valmistava koulutuksensa, joka tunnetaan nimellä MAPA-koulutus. MAPA on lyhenne englanninkielien sanoista Management of Actual or Potential Aggression. MAPA on Englannissa kahden yliopiston, yhden sairaalan sekä oikeuspsykiatrian klinikan yhteistyössä kehittämä toimintamalli haastavan käytöksen ennaltaehkäisyyn ja turvalliseen hoitoon sosiaali- ja terveysalalla. Koulutusmateriaalista osa on käännetty englanninkielestä ja samalla malli on sovellettu Suomen lainsäädäntöön sopivaksi. (MAPA-Finland ry:n www-sivut 2013.)

6.1 Toimintamalli

MAPA-koulutuksen avulla työntekijät osaavat ehkäistä riskejä, joita asiakkaan haastava, aggressiivinen tai väkivaltainen käytös toisinaan aiheuttaa. Keskeistä menetelmässä on haastavan käytöksen ennakointi ja välttäminen hoidollisen vuorovaikutuksen ja toiminnallisuuden keinoin. Neuvottelemisen, ongelmanratkaisun, ja kuuntelemisen ovat avainasemassa kohdehenkilön kiihtymystilaa rauhoiteltaessa. Jos haastavan käytöksen suuntaan kehittyvän käyttäytymisen rauhoittaminen ei muilla keinoin

onnistu, turvaututaan tarvittaessa viimeisenä keinona potilaan tai asiakkaan, tässä tapauksessa lapsen, fyysiseen kiinnipitämiseen. Kiinnipitäminen perustuu kohdehenkilön luonnollisten liikeratojen hallittuun ja kivuttomaan rajaamiseen sekä samanaikaiseen hoidolliseen vuorovaikutukseen. MAPA-Koulutuksen avulla fyysinen väliintulo on mahdollista suorittaa turvallisesti henkilökunnan jäseniä, asiakasta itseään tai ulkopuolisia satuttamatta. MAPA-toimintamalli edistää myös merkityksellisen ja luotettavan asiakassuhteen luomista työntekijän ja kohdehenkilön välille. (Crisis prevention instituten www-sivut 2013; MAPA-Finland ry:n www-sivut 2013.)

6.2 MAPA-koulutus

Useimmat lastensuojelulaitokset tarjoavat työntekijöilleen mahdollisuuden osallistua koulutukseen, ja näin luovat turvallisemman työ- ja asuinympäristön niin ohjaajille kuin lapsillekin. Koulutus koostuu teoriaosuudesta sekä käytännön harjoittelusta, jossa harjoitellaan muun muassa irtautumistaitoja ja fyysistä väliintuloa. Teoriaosuudessa käydään läpi erilaisia käsitteitä, kuten aggressio ja väkivalta, sekä pohditaan kiinnipitojen ammattieettistä ja lainopillista puolta. Teoreettisessa osiossa tutustutaan myös de-eskalaatiomalliin, joka korostaa työntekijän verbaalisia ja non-verbaalisia sekä psykososiaalisia vuorovaikutustaitoja. Neuvottelemisen, ongelmanratkaisu ja merkityksen hakeminen potilaan tai asiakkaan kiihtymykselle ja haastavalle käyttäytymiselle häntä kuunnellen, kuuluvat de-eskalaatitaitoihin. Teoriavaiheessa opetetaan myös kuinka kiinnipitotilanne puretaan ja käydään läpi oikeaoppisesti kohdehenkilön kanssa tilanteen rauhoituttua. Koulutuksia on eri laajuisia, kestoltaan yhdestä viiteen päivään, ja myös kertauskursseja järjestetään jo peruskurssin suorittaneille. Koulutus ei valmista osallistujaa toimimaan oikein pelkästään kiinnipitotilanteissa vaan antaa valmiudet myös niiden uhkaavien tilanteiden varalle, joissa työntekijä on yksin väkivaltaisen päällekkarkauksen kohteena. (Positive optionsin www-sivut 2013; MAPA-Finland ry:n www-sivut 2013.)

6.3 MAPA-Finland ry

MAPA-Finland ry on vuonna 2007 perustettu yhdistys, jonka tarkoituksena on tehdä tunnetuksi MAPA-ideologiaa ja valvoa koulutuksen sisältöä sekä kouluttajanimik-

keen käyttöä. Yhdistys jakaa tietoa ideologiasta, järjestää koulutuksia ja kokoaa yhteen kaikki MAPA-kouluttajat, jotka taas tahoillaan järjestävät koulutuksia sitä tarvitseville. Kouluttajiksi kelpaavat ainoastaan pedagogisia valmiuksia omaavat sosi-aali- ja terveystieteen ammattilaiset, jotka ovat suorittaneet MAPA-Finland ry:n kouluttajakoulutuksen hyväksytysti. MAPA-Finland ry:n hallitus ylläpitää jäsen- ja kannattajajäsenrekisteriä sekä tekee tunnetuksi MAPA-menetelmää antamalla lausuntoja koulutukseen ja yhdistykseen liittyen. (MAPA-Finland ry:n www-sivut 2013.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Tutkimuksen lähtökohta ja tarkoitus

Ajatus tutkimukselleni syntyi keväällä 2012 haaveillessani kesätoista lastensuojelulaitoksessa. Olin kuullut alaa tuntevilta pelottelua rajuista paikoista, joissa on paljon kiinnipitoja ja jopa väkivaltatilanteita. Itselläni ei tuolloin ollut käsitystä edes siitä, mitä kiinnipitämisellä tarkoitetaan ja aiheen tutkiminen alkoi kiinnostaa juuri sen mystisyyden ja salaperäisyyden vuoksi. Koulussa aiheesta ei juurikaan keskusteltu saati sisällytetty opintoihin tietoa tästä lastensuojelulaitoksissa käytettävästä rajoitustoimenpiteestä.

Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa otin yhteyttä Satakunnan alueella toimivaan yksityiseen lastensuojelulaitokseen, johon sijoitetut lapset ovat iältään 12–18-vuotiaita. Sain laitoksen johtajalta alustavan suostumuksen tutkimuksen toteuttamiseen ja laitoksen työntekijöiden haastatteluun. Toimitin johtajalle opinnäytetyön tutkimussuunnitelman ja hänen tutustuttuaan siihen allekirjoitimme sopimuksen opinnäytetyön tekemisestä 18.2.2013. Kysyin myös mahdollisuudesta haastatella lastenkodissa asuvia lapsia, mutta yhdessä totesimme sen olevan liian haastavaa aiheen arkaluonteisuuden ja lupa-asioiden vuoksi. Haastatteluissa vastaukset eivät välttämättä olisi olleet todenmukaisia ja lapset olisi ollut hyvä tuntea heitä haastateltaessa. Työntekijöiden haastatteluun kysyin luvan laitoksen johtajalta ja jokainen haastateltava allekirjoitti suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta.

Työni tarkoitus on lisätä tietoutta kiinnipidoista ja väkivaltatilanteista lastensuojelulaitoksissa työntekijöiden haastatteluiden perusteella. Tarkoituksena oli kuvailla, millaisia ajatuksia työntekijöillä on kiinnipitojen käytöstä ja väkivaltatilanteista lastensuojelulaitoksessa ja millaisia ajatuksia ne herättävät. Toivoin työntekijöiden osaavan tuoda esiin myös sen, miten lapset tilanteet kokevat. Työni tavoitteena on saada aikaan keskustelua arasta aiheesta sekä opiskelijoiden että opettajien keskuudessa. Oman oppimiseni lisäksi toivon työni avaavan käsityksiä myös muille lastenkodissa työskentelystä haaveileville. Toivon opinnäytetyöni auttavan sosiaalialan opiskelijoita harjoitteluihin ja työelämään valmistautumisessa. Toivon oppilaitokseni huomioivan sen, että kiinnipito- ja väkivaltatilanteet ovat arkipäivää joissakin lastensuojelulaitoksissa ja oppilaita olisi hyvä perehdyttää aiheeseen jo koulun penkillä. MAPA-koulutuksen sisällyttäminen osaksi sosionomiopintoja antaisi oppilaille valmiudet toimia uhkaavassa tilanteessa oikein ja samalla takaisi turvallisuudentunteen työelämään siirryttäessä. Todistus suoritetusta koulutuksesta saattaisi parantaa myös työnsaantimahdollisuuksia. Oma tutkimukseni on toteutettu haastattelemalla vain yhden lastensuojelulaitoksen työntekijöitä, mutta koen sen olevan soveltamiskelpoinen muihinkin lastensuojelulaitoksiin.

7.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmäksi valitsin kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen, koska halusin saada mahdollisimman paljon irti todellisia ajatuksia ja aitoja mielipiteitä sekä päästä keskusteluyhteyteen haastateltavien kanssa. Laadullisessa tutkimuksessa on olennaista henkilökohtainen osallistuminen ja tutkija pyrkii empaattiseen ymmärtämiseen sekä merkitysten tutkimiseen. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija ja kohde ovat keskenään vuorovaikutuksessa ja haastattelulla pyritään antamaan tilaa vapaalle kerronnalle. Kvalitatiivisen tutkimuksen on kerrottu lähtevän liikkeelle hyvin yleisistä käsitteistä ja muuttuvan tutkimuksen kuluessa, päättyen lopulta hypoteeseihin eli olettamuksiin. Numeerisia osoittimia käytetään laadullisessa tutkimuksessa hyvin vähän ja raportointi on ennemminkin kuvailevaa ja pohtivaa. Kvalitatiivinen tutkimus soveltuu hyvin silloin, kun halutaan selvittää käyttäytymisen merkitystä ja tuoda esille tutkittavien omia havaintoja tilanteista. Teemahaastattelun etuna on se, että

haastateltavat saattavat tuoda esiin jotakin sellaista, jota ei muuten huomaisi edes kysyä. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 22–34.)

7.3 Teemahaastattelu ja syvähaastattelu

Koin teemahaastattelun eli puolistrukturoidun haastattelun olevan tutkimukseeni parhaiten sopiva haastattelumenetelmä. Puolistrukturoidussa haastattelussa esitetään samoja kysymyksiä kaikille vastaajille, mutta kysymysten järjestys voi vaihdella ja haastateltavat voivat vastata omin sanoin. Teemahaastattelulle on ominaista, että tutkija tietää haastateltavien omaavan kokemusta tilanteesta, josta heitä haastatellaan. Tutkijan on myös pitänyt ennen haastattelua selvittää tutkittavan ilmiön tärkeitä osia, rakenteita, prosesseja ja kokonaisuutta. Haastatteluun valmistautuessaan tutkija kehittää haastattelurungon, johon voi hahmotella myös valmiita kysymyksiä tai teemoja. Haastattelu suunnataan tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin aiheesta. Tutkimuksessani käytettiin osittain myös strukturoimatonta haastattelutapaa, jota kutsutaan syvähaastatteluksi. Tässä haastattelumenetelmässä käytetään avoimia kysymyksiä ja haastattelijan perustehtävänä on syventää vastauksia asettamalla jatkokysymyksiä edellisen vastauksen perusteella. Tutkimuksessani käytin tekemääni haastattelurunkoa, johon olin määritellyt tärkeiksi katsomani teemat (liite 1). Tarvittaessa asetin jatkokysymyksiä ja annoin tilaa avoimelle kerronnalle syventääkseni vastauksia. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 45–48.)

7.4 Tutkimuksen teemat ja tutkimusongelma

Usein puhutaan hoitoalalla työskentelevien jaksamisesta ja siitä, että työtä ei arvosteta. Työni kautta halusin tuoda esiin myös sosiaalialan haastavammat puolet ja saada arvostusta sekä ymmärrystä lastensuojelulaitoksessa työskenteleville. Usein unohdetaan, että työntekijöiden henkiset voimavarat saattavat joutua koetukselle ja haastattelussani halusinkin saada selville juuri kiinnipito- ja väkivaltatilanteiden herättämiä ajatuksia ja tuntemuksia sekä keinoja selviytyä vaikeista tilanteista. Halusin myös lisää tietoa lasten ajatuksista sekä työntekijän ja lapsen välisistä suhteista kiinnipito- tai väkivaltatilanteen jälkeen. Halusin vastauksia myös siihen, paljonko ja millaista väkivaltaa tai sen uhkaa työntekijät ovat kohdanneet ja joutuvatko he pelkäämään

työskennellessään lastensuojelulaitoksessa. Itseäni on askarruttanut useasti se, miksi sosionomiopiskelijoille ei juurikaan puhuta koulussa kiinnipitotilanteista ja väkivallan uhkasta, vaikka valmistuttuaan suuri osa tulee työskentelemään lastensuojelulaitoksissa. Koska tämä oli kuitenkin vain oma käsitykseni asiasta, halusin kuulla haastateltavien mielipiteet siitä, pitäisikö vaietun aiheen saada enemmän julkisuutta ja pitäisikö koulujen opetussuunnitelmaan sisällyttää esimerkiksi MAPA-koulutus. Tutkimusongelmat muotoutuivat viideksi erilliseksi teemaksi, jotka pyrin kuitenkin pitämään hyvin selkeinä, jotta haastattelu pysyisi aiheessa. Jokaiseen teemaan liitin kaksi tai kolme tarkentavaa kysymystä helpottamaan haastattelun kulkua.

Ensimmäinen teemani oli *kiinnipito lapsen silmin*. Tarkoitukseni oli selvittää lapsen mielipiteitä kiinnipidoista työntekijöitä kuulemalla, koska lapsia en tutkimukseeni voinut haastatella. Tarkoitukseni oli selvittää, miten lapsi itse kokee kiinnipidon, mitä ajattelee siitä ja ymmärtääkö siihen johtaneet syyt. Halusin myös tarkastella lapsen käytöstä sekä lapsen ja työntekijän välistä suhdetta kiinnipitotilanteen jälkeen.

Toinen teemani oli *kiinnipito työntekijän näkökulmasta*. Tämän teeman kautta pyrin selvittämään ohjaajien näkemyksiä siitä, millaiset tilanteet johtavat kiinnipitoihin ja mistä tunnistaa tilanteen olevan tulossa. Kaipasin myös vastauksia siihen, pärjäävätkö kaikki ohjaajat kiinnipidoissa vai poistuvatko jotkut tilanteesta, voiko työtoveriin luottaa kiinnipitotilanteissa ja miten kiinnipitotilanteet puretaan työyhteisössä. Teeman kautta pyrin selvittämään myös mahdollisia nais- ja miesohjaajien välisiä eroja kiinnipitotilanteissa.

Kolmas teemani oli *eettisyys kiinnipitotilanteissa*. Haastattelukysymyksillä hain vastauksia siihen, millaisia tunteita tilanteet nostattavat pintaan työntekijöissä ja mikä on henkisesti raskainta työntekijälle. Teemaan liittyen tarkentavana kysymyksenä käytin esimerkiksi sitä, onko joku aikuinen joskus provosoinut lasta käytöksellään tai hakenut tietoisesti kiinnipitotilanteita.

Neljäs teemani oli *väkivalta ja pelko*, jonka tarkoituksena oli selvittää ovatko työntekijät joutuneet väkivaltaisten hyökkäysten kohteeksi tai joutuvatko työssään pelkäämään. Teemaan liittyen hain kysymyksillä vastauksia siihen, millaisia väkivaltatilant-

teita on haastateltava kohdannut ja millaisia tuntemuksia väkivallan kohteeksi joutuminen herättää sekä miten selviytyä tällaisista tilanteista.

Viides teemani oli *opiskelijoiden valmiuksista alalle*, jonka tarkoituksena oli selvittää, puhutaanko kiinnipito- ja väkivaltatilanteista tarpeeksi vai onko aihe tabu. Teeman avulla pyrin selvittämään, pitäisikö alalle valmistuvia kouluttaa tilanteiden varalta jo opiskeluaikana ja lisäksi kysyin, osasiko haastateltava odottaa väkivallan riskin olevan läsnä työssä aloittaessaan työt lastensuojelun parissa.

Valitsemieni teemojen lisäksi halusin antaa haastateltaville mahdollisuuden kertoa lopuksi omin sanoin ajatuksiaan työni aiheesta. Lopussa kysyin, millaisia terveisiä haastateltava haluaisi lähettää ja kenelle, jos saisi työni kautta äänensä kuuluviin. Tämän kysymyksen avulla toivoin saavani työhöni vielä jotakin sellaista, mitä en ollut osannut edes kysyä tai ajatella.

7.5 Tutkimuksen kohderyhmä

Valitsin tutkimukseeni vastaajiksi lastensuojelulaitoksen työntekijöistä neljä henkilöä, jotka kaikki toimivat ammattinimikkeellä hoito- ja kasvatustyön ohjaaja. En haastatellut laitoksen johtajaa tai vastaavaa ohjaajaa, koska halusin haastateltavien olevan niin sanotusti samalla viivalla keskenään. Valitsin naisia ja miehiä saman määrän, koska näin ajattelin pystyväni vertaamaan ajatuksia myös nais- ja miesohjaajien välillä. Ajattelin naisten esimerkiksi saattavan pelätä tilanteita enemmän ja miesten taas olevan mahdollisesti huonompia keskustelemaan lasten kanssa tapahtumista jälkikäteen, mutta rohkeampia toimimaan haastavissa tilanteissa. Haastateltavat pyrin valitsemaan kokemuksen perusteella siten, että joukossa olisi sekä nuoria ja kokemattomampia että jo pitkään lastensuojelun parissa työskennelleitä ja vankan kokemuksen omaavia. Valintakriteeriksi asetin myös sen, että kaikki olivat suorittaneet MAPA-koulutuksen.

7.6 Tutkimuksen toteuttaminen ja aineiston analysointi

Haastattelut toteutin yksilöhaastatteluina maaliskuussa 2013. Haastatteluajat sovin jokaiselle haastateltavalle parhaiten sopiviksi ja joustin menemällä paikalle aina haastateltavalle sopivana aikana. Haastattelut tapahtuivat yksilöhaastatteluina, koska halusin vastaajan pystyvän puhumaan vaikeistakin asioista ilman, että tarvitsisi pelätä työtovereiden suhtautumista haastateltavan mielipiteisiin. Haastattelut toteutin lastensuojelulaitoksen tiloissa rauhallisessa ympäristössä. Haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista ja jokainen vastaaja allekirjoitti suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta (liite 2). Käytin haastatteluissa apuna laatimaani haastattelurunkoa ja etenin teemojen mukaan samassa järjestyksessä jokaisen kohdalla. Annoin haastateltavan tutustua haastattelurunkoon ennen haastattelujen aloittamista. Tällä pyrin selkeyttämään haastattelua ja varmistamaan sen, että vastaaja ei alkanut kertoa heti alussa sellaisista asioista, joista kysyttiin myöhemmin jossakin muussa teemassa. Haastatteluissa käytin nauhuria, jotta sain kaiken kerrotun talteen myöhempää analysointia varten. Vastaukset litteroin eli kirjoitin auki helpottaakseni vastausten purkamista ja analysointia. Sanatarkka litterointi on työläs ja hidas tapa, mutta halusin käyttää työssäni suoria lainauksia haastateltavien vastauksista ja litterointi soveltui parhaiten tämän toteuttamiseen. Tutkimusaineiston käsittelyä ja analysointia helpotti kysymysten jakaminen teemoihin. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 138–140.)

Aineiston analysointi on oleellisessa osassa tutkimuksen onnistumisen ja luotettavuuden kannalta. Analysoinnissa pyritään keräämään tutkimuksen kannalta oleellinen tieto. Tämän vuoksi tutkittava aihe on rajattava tarkasti ja keskittyttävä siihen, mitä haluaa tutkia. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 136-137.) Litteroin jokaisen haastateltavan vastaukset erikseen tietokoneelle omiksi tiedostoikseen. Kirjoitin vastaukset haastattelurungon päälle, jotta vastaukset olisivat selkeästi teemoittain myös paperilla. Tulostin litteroidut haastattelut, minkä jälkeen analysoin yhden teeman kerrallaan haastateltavien vastauksia vertaillen. Analysointia helpotti ja selkeytti tärkeiden asioiden alleviivaus. Merkitsin paperille erikseen myös ne kohdat, joita halusin käyttää suorina lainauksina työssäni. Seuraavaksi kirjoitin tutkimustuloksista ja pyrin vastaamaan asettamiini tutkimusongelmiin. Vasta edellisen teeman valmistuttua siirryin seuraavan teeman analysointiin. Haastateltavien vastaukset ovat eri teemoissa sattumanvaraisessa järjestyksessä, koska tulosten analysoinnin kannalta ei ole oleellista

vertailla saman haastateltavan vastauksia eri teemoissa. Kaiken materiaalin haastateluista käsittelin luottamuksellisesti eikä haastateltavien henkilöllisyyttä voida työstäni tunnistaa.

8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Kiinnipito lapsen silmin

Tutkimuksessa kävi ilmi, että jokaisen haastateltavan mielestä on hyvin yksilöllistä, miten kukin lapsi asian ymmärtää ja tulkitsee. Yksi vastaajista koki lapsen iällä olevan merkitystä ja hän mainitsi nuorempien lasten kiinnipidoissa tilanteen päättyvän usein itkuun, kun taas vanhemmat lapset helposti käyttäytyvät aggressiivisesti ja vain suuttuvat kiinnipidossa lisää. Kolme muuta vastaajaa kertoivat kiinnipidon lähes kaikilla päättyvän itkuun. Lisäkysymyksiä asettamalla pyrin jollakin tasolla itse samaisumaan ja ymmärtämään sitä, miltä kiinnipito voisi lapsesta tuntua, koska ajatus fyysisestä, väkisin paikoillaan pitämisestä tuntuu aikuisen mielessä niin ahdistavalta ajatukselta. Yksi vastaaja osasi esittää loistavan vertauskuvan kysymykseeni liittyen:

”Jos sä aattelet, et sä menisit jostain syystä aivan sekaisin ja riehuisit kotona, olisit pois tolaltas ja rikkoisit paikkoja... ni siinä tilanteessa vaikka nyt sun miehes, joka olis siel kotona, ni tulis ja ottais sut kiinni ja niinku syliin, ni et sä välttämättä kokis sitä niinku pahana. Sehän vois olla ihan äärettömän rauhoittavaa ja turvallista.”

Kaikki vastaajat korostivat sitä, että kiinnipidon täytyy tapahtua oikein ja lasta kunnioittaen, koska epäonnistunut kiinnipito saattaa aiheuttaa syviäkin haavoja ja herättää pelkoa lapsessa. Haastateltavien yhteneväinen mielipide oli, että kiinnipidon hetkellä lapsi harvoin ymmärtää syitä kiinnipitoon, mutta jälkeenpäin asioista lapsen kanssa puhuttaessa osa lapsista ymmärtää ja tiedostaa, miksi kiinnipitoon jouduttiin turvautumaan. Pääsääntöisesti voidaan sanoa, että harva lapsi ymmärtää itse tilanteen aikana, miksi kiinnipitoon on päädytty. Jokaisen kiinnipidon jälkeen pyritään käymään lapsen kanssa keskustelu, jossa puhutaan auki se, miksi tällaiseen tilanteeseen

jouduttiin ja mitä sitten tapahtui. Tässä teemassa haettiin myös vastausta siihen, muuttuuko lapsen ja aikuisen välinen suhde kiinnipidon jälkeen ja jos muuttui, niin millä tavoin. Vastaajista yksi sanoi käyttäytymisen voivan olla tavallisesta poikkeavaa korkeintaan viikon ja kolme muuta arvioivat kiinnipitotilanteesta toipumiseen menevän lapselta noin kaksi päivää. Koskaan kiinnipitotilanteiden ei koettu muuttavan suhdetta negatiiviseen suuntaan, parin yksittäisen lapsen tapausta lukuun ottamatta. Poikkeustapauksia oli ollut muutamia vastaajien työhistoriassa ja useasti huonontuneeseen suhteeseen liittyi jotakin poikkeavaa, kuten kiinnipitotilanteen epäönistuminen, jonkun loukkaantuminen, mahdollinen siitä johtuva oikeusprosessi tai lapsesta lähtevä tietyn ohjaajan ylitsepääsemätön vihaaminen. Molempien naispuolisten haastateltavien mielestä lapsen ja aikuisen suhde muuttuu usein jopa paremmaksi ja lapsi alkaa luottaa aikuiseen eri tavalla. Asiaa perusteltiin sillä, että osastolakin uhkaavien tilanteiden yllättäessä lapset tulevat hakemaan aikuisia apuun, koska tietävät aikuisten pystyvän rauhoittamaan ja rajoittamaan uhkaavaa käytöstä. Toinen naispuolisista vastaajista sanoi lapsen pystyvän helpommin jatkossa itkemään sellaisen ohjaajan edessä, joka on ollut mukana kiinnipidossa. Toinen taas osasi hienolla tavalla tuoda esille rajojen asettamisen hyödyt:

”Kyllä siinä tilanteen jälkeen kokee, että tuo nuori ei tykkää musta. Mut olen kyl huomannu, et myöhemmi sen tilanteen jälkeen, jos sillä nuorella on joku isompi tai vakavampi ongelma, ni kyl se kääntyy niiden ohjaajien puoleen, jotka on ollu kiinnipidoissa mukana, ketkä uskaltaa laittaa niitä rajoja. Jotain sellaista turvaa se luo, et okei, tää on rohkee, tää pystyy, tää uskaltaa ehkä auttaa mua tässä isossa vaikeessakin asiassa.”

8.2 Kiinnipito työntekijän näkökulmasta

Tutkimuksen toiseen teemaan liitetty kysymys kiinnipitoihin johtavista syistä toi esiin sen, että vastaajat tunsivat erittäin hyvin lain määrittelemät perusteet kiinnipidon toteuttamiselle. Kaikki vastasivat kiinnipitoon ryhdyttävän silloin, kun suullinen rajaaminen ei enää rauhoita ja lapsi vahingoittaa itseään tai muita käytöksellään. Usein syiksi nimettiin myös paikkojen rikkominen ja tavaroiden heittäminen. Tiivistetysti sanottiin kiinnipidon olevan viimesijainen keino pysäyttää lapsen tuhoava käytös ja

pyrkimyksenä on palauttaa keskusteluyhteys lapseen. Kokeneet työntekijät sanoivat tilanteenlukutaidon kehittyneen lapsiin tutustumisen myötä sellaiseksi, että voi vaimota kiinnipidon olevan tulossa. Toisinaan tilanteet voivat olla yllättäviä ja lapsi saattaa hermostua pienestäkin asiasta, jonka seurauksena hajottaa oman huoneensa tai potkii oven ja ikkunan säpäleiksi silmänräpäyksessä. Tällaisessa tilanteessa vaaditaan nopeita ratkaisuja. Lisäkysymyksellä pyrin selventämään sitä, millaisilla lapsilla kiinnipitoja on.

”No se on rajojen totuttelua, eli sellasil lapsille niitä täällä tulee, kellä ei oo ollu rajoja ja täällä rajataan. Ja käytöshäiriöisillä. Sit on eriksee masentuneet, et niillä on viiltely ja semmosta itsetuhoisuutta, ni estetään kiinnipidolla, ettei vahingoita itseäs.”

Haastateltavilta halusin kysyä naisen ja miehen välisistä eroista kiinnipitotilanteissa sekä yleisestä luottamuksesta työkavereihin kiinnipito- ja väkivaltatilanteissa. Vastaukset olivat hyvin yhteneväisiä vastaajan sukupuolesta riippumatta. Olettamus oli, että miehillä on luontaisesti hieman enemmän fyysistä voimaa, mikä nähtiin hyödyksi isokokoisien tai vahvan lapsen kiinnipitoon jouduttaessa. MAPA-otteiden hyödyllisyyttä kuitenkin korostettiin ja niitä käyttämällä vakuutettiin kaikkien ohjaajien selviytyvän tilanteista, voimasta tai sukupuolesta riippumatta. Toinen miespuolisista vastaajista toi esiin sen, että miespuolisilla työntekijöillä saattaa olla hieman enemmän auktoriteettia, mutta korosti kuitenkin, että myös naiset saattavat olla niin henkisesti kuin fyysisestikin aivan yhtä vahvoja. Miespuolisten vastaajien ajatellessa enemmän teknistä osaamista ja fyysistä suoriutumista oli mielenkiintoista kuulla naisten esiin nostamana silityksen tai muun hellän kosketuksen sekä äänensävyn merkityksestä lasta rauhoiteltaessa kiinnipidon loppuvaiheessa.

”Nää on tän ikäisiä, isoja lapsia jo, ni aina ei pysty toteuttaa sillai, et otat vaan syliin. Siinäki voi kuitenkin käyttää semmosii pieniä, et silittää, tai jotai semmosta niinku pientä, mistä tulee se, että täs ei tapahdu mitään pahaa... Ja ku siin tilantees tarvis aina vaa yhden ihmisen puhuu, ni miehet voi olla vähän kiivaampii ja kovaäänisempii. Naisist ehkä löytyy sellanen rauhoittavampi ääni.”

Joillakin oli kokemuksia kollegoista, jotka ovat saattaneet vältellä kiinnipitoja ja poistuneet toisinaan paikalta tilanteen ollessa ennustettavissa. Syiksi kiinnipitotilanteiden välttelylle arveltiin pelkääminen, kiinnipitojen aiheuttamat epämiellyttävät tunteet itsessä tai vain halu pysytellä lasten silmissä kivana ohjaajana. Kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että pystyvät täysin luottamaan tämänhetkisen työyhteisönsä jäseniin uhkaavan tilanteen sattuessa.

8.3 Eettisyys kiinnipitotilanteissa

Tämän teeman tarkoituksena oli selvittää kiinnipitotilanteiden synnyttämiä ajatuksia ja selvittää, mikä on työntekijälle henkisesti raskainta. Yksi haastateltavista toi esiin itseään viiltelevät lapset ja tilanteet, joissa täytyy pitää kiinni lapsesta, kun verta on joka paikassa. Tämän kuvattiin olevan henkisesti raskasta. Sama vastaaja koki itkevän lapsen kiinnipitämisen olevan myös henkisesti koettelevaa ja koki helpommaksi pitää kiinni riehuvaa ja aggressiivisesti käyttäytyvää lasta. Haastateltavista kaksi oli sitä mieltä, että kiinnipitotilanteet eivät nosta pintaan erityisiä tunteita, jos kaikki menee hyvin. Molemmat ajattelivat, että tilanteissa ei ole mitään ristiriitaa oman etiikan kanssa, jos kiinnipitoihin ryhdytään oikeista syistä ja kiinnipito suoritetaan oikealla tavalla kenenkään satuttamatta itseään. Yksi vastaajista kuvaili tuntemuksiaan seuraavalla tavalla:

“Ei niistä (kiinnipidoista) koskaa jää mikään hyvä maku suuhun. Ja se ehkä jotenki on raskainta, et millai sais sen nuoren ymmärtää, et tässä ei halua sille ihmiselle mitään pahaa. Ja kyllähän sä kiinnipitotilanteen jälkee oot automaattisesti sen nuoren silmissä aika ikävä tyyppi ja väkivaltainen. Ja sit se on ylipäättään koko tään alan ongelma, et haukutaan ihmisiä, ja et mediassakin sosiaaliala kuvataan aika negatiivises mielessä, ja on tosi ikävä lukea, ku et voi kertoa omaa näkökulmaa tai puolustautua, ku on tää vaihtolovelvollisuus.”

Teemaan liitettyllä toisella apukysymyksellä haluttiin selvittää, onko kukaan haastateltavista koskaan törmännyt väärinkäytöksiin kiinnipitoihin liittyen. Väärinkäytöksillä tarkoitettiin esimerkiksi kiinnipidon käyttämistä rangaistuskeinona tai ohjaajien mahdollista provosoivaa käyttäytymistä, jolla ohjaaja tarkoituksella hakisi tilanteita

syntyviksi. Vastaajista yksikään ei ollut havainnut väärinkäytöksiä, mutta kaikki olivat huomanneet joidenkin ohjaajien menevän tilanteisiin helpommin kuin toisten. Yksi vastaajista koki, että joskus on aloitettu kiinnipito, vaikka tilanne olisi voinut mennä ohi puhumalla. Toinen puolestaan kertoi pyrkivänsä välttämään kiinnipitotilanteita vain tiettyyn pisteeseen saakka, mutta perusteli kantansa sillä, että joskus kiinnipidon lykkääminen saattaa olla tuhoisampaa kuin itse kiinnipito. Juuri kiinnipidolla haetaan turvallisuutta työhön ja pyritään palauttamaan keskusteluyhteys lapseen. Haastateltavista puolet toi esiin sen, että lähes aina kiinnipidon aikana lapset sanovat ohjaajien käyttävän liikaa voimaa.

”Mustelmia ny tulee aina, mut tän työpaikan aikana ei oo kukaan lapsi loukannu. Ja kyl ohjaajat on tietoisia siitä, et mitä seuraa, jos semmost tapahtuu. Nuoret on niin valveutuneita, et ne on sit heti sairaalas ja poliisilaitoksel ja... Kyl se pistää viel tarkemmin mieltii, ettei varmasti vahingoita.”

8.4 Väkivalta ja pelko

Teemaan liittyen haluttiin nostaa esiin ohjaajien työssään kokemaa pelkoa sekä väkivaltaa tai sen uhkaa. Tarkentavalla kysymyksellä haettiin vastauksia siihen, kokeeko haastateltava pelkäävänsä työssään ja miten se ilmenee. Haastateltavista jokainen oli kokenut jonkinasteista pelkoa, mutta enimmäkseen pelko ilmeni niissä tilanteissa, kun on työskennellyt yksin tai mennyt liian vähäisellä henkilömäärällä tilanteeseen, jossa on ollut läsnä myös useampi uhkaavasti käyttäytynyt lapsi. Oli ilmennyt pelkoa siitä, saadaanko tilanne hoidettua turvallisesti sillä hetkellä käytettävissä olleilla resursseilla. Yksi haastateltavista koki pelkäämisen olevan melkoisesti kiinni omasta luonteesta ja rohkeudesta, ja myönsi olevan niitäkin, jotka aivan varmasti pelkäävät. Kukaan ei kokenut pelkäävänsä oman henkensä tai terveytensä puolesta, mutta hyvää tilannetajua pidettiin tärkeänä. Haastateltavat mainitsivat työtoveriaan joskus uhatun myös teräseella ja tämän ajateltiin voivan herättää pelkoa omalle kohdalle sattuessaa.

”En oo kohdannu varsinaista pelkoo, mut joihinki tilanteisiin pitää mennä sillee aika paljo valmiiks jo suojautuneena. Et voi olla pelko siitä, et saattaa lentää jotai tava-

raa ja se voi olla iha mitä tahansa, lasii naamaan, puhelinta, kenkää... Ehkä se on sit sitä ennakointia ja sitä älykkyyttä, et pystyy suojautuu ja varoo.”

Toisella tarkentavalla kysymyksellä selvitettiin, onko haastateltava joutunut työssään väkivallan kohteeksi ja jos on, niin millä tavoin. Yksi haastateltavista kertoi edellisessä työpaikassaan lapsen lyöneen ja potkaisseensa häntä tämän kävellessä ohi, mutta kertoi nykyisessä työpaikassa onnistuneensa välttämään väkivallan kohteeksi joutumisen. Toinen haastateltavista kertoi murtaneensa nenänsä kiinnipitotilanteessa, mutta koki sen olleen osittain omaa syytään, koska oli mennyt liian lähelle ja lapsi pääsi pukkaamaan päällään. Lisäksi vastaaja oli joskus saanut nyrkiniskuja, mutta ei kokenut niiden olleen voimakkaita. Kolmas haastateltava oli saanut osakseen puremia ja raapimisjälkiä ihoonsa. Neljäs vastaaja kertoi saaneensa joitakin mustelmia, puremajälkiä ja raapaisuja. Näiden lisäksi lapsi oli joskus rajusti tönäissyt haastateltavan seinää päin, jolloin tämä oli loukannut selkäänsä.

“Hirveen moni on kyl varmaan kohdattu väkivaltaa. Mieti, et joku pienikin tilanne tapahtuis jossain pankissa, niinku mitä meil tääl tapahtuu, ni siel olis saman tien poliisit ja olis lööpit, et pankkivirkailijan kimppuun käytiin tai jotai. Se on meil niin arkipäivää, et siihen ehkä vähän tottuu. Et toi taannoinen tapahtuma, ku mut heitettiin seinään, ni ei mulle oo koskaan kukaa tolleen käyny päälle, et se on ollu ainoo. Ei mulle sit siinä tapahtunu mitää, et selkä oli vähä kipee, mut parani onneks nopeesti. On mul siis jossai aikaisemmas laitoksessa ollu jotain mustelmii ja pieniä puremajälkiä ja raapaisuja mut... No nii, tätä mä nyt just tarkoitan, et ite vähätellään vaan.”

Kolmas tarkentava kysymys haki vastauksia siihen, millaisia tuntemuksia herää väkivallan kohteeksi joutumisesta ja miten työntekijä selviää näistä henkisesti raskaista tilanteista. Yksi vastaajista kertoi erityisiä tunteita heräävän vain niissä tilanteissa, joissa joutuu pelkäämään tautien tarttumista, jos on purtu tai raavittu siten, että iho on mennyt rikki. Erityisesti nuoren provosointi ja esimerkiksi hepatiittitartunnalla pelottelu näissä tilanteista herättää vastaajassa ärsytystä. Haastateltava kuitenkin kertoi tietävänsä, että lapsi ei tarkoita kiihtyneenä sanomiaan asioita ja koki pystyvänsä ammatilliseen käyttäytymiseen joka tilanteessa. Toinen vastaaja oli sitä mieltä, että vaikka olisi kuinka ammattilainen, niin pieni katkeruus jää kaikille, jos joutuu väkivaltaisen hyökkäyksen kohteeksi. Vastaaja mainitsi aina kysyneensä käyttäytymään

normaalisti, mutta korosti sitä, että ei ole kokenut mitään vakavaksi luokittelemaansa väkivaltaa. Kolmannelle vastaajalle oli käynyt siten, että lapsi oli murtanut häneltä nenän, mutta tilanteesta ei saatu jälkikäteen puhuttua lapsen kanssa, koska tämä ei ollut keskusteluun halukas. Jotkut laitoksen muista lapsista olivat jälkikäteen nähneet lapsen sankarina, koska tämä onnistui vahingoittamaan ohjaajaa. Haastateltava sanoi kokeneensa pientä turhautumista lasten provosoinnin vuoksi, mutta oli tyytyväinen esimerkiksi siihen, että oma työmotivaatio ei tilanteen vuoksi kärsinyt.

Kaikki vastaajat kertoivat parhaaksi selviytymiskeinoksi työyhteisön muiden jäsenten kanssa puhumisen. Etenkin samassa työvuorossa työskennelleiden ja tilanteessa mukana olleiden työtovereiden kanssa puhuminen jo työvuoron aikana nähtiin parhaaksi ensiavuksi tunteiden käsittelyyn. Yksi haastateltava korosti oman työyhteisön olevan niin turvallinen, että uskaltaa sanoa ääneen kaikki ne tuntemukset, mitä tilanteisiin voi liittyä. Tarvittaessa haastateltava kertoi aina voivansa kääntyä oman esimiehensä puoleen. Yksi haastateltava mainitsi selviytymiskeinoiksi myös työnohjaukset ja työyhteisökokoukset.

”No ehkä pahin oli se olo, mikä mul oli sitä tyttöä kohtaan. Et en niinku päässy siit kauheen nopeesti yli. Onneks en joutunu hänen kanssaan heti työskentelee, koska en olis välttämättä kyenny ihan ammatillisee työskentelyy. Mut annoin itselleni siihen ihan luvan, et aattelin, ku saan riittävästi aikaa, ni saan sen käsiteltyy, ja sit se helpottikin. Aika, puhe ja se, et on lupa sanoo se ääneen, ni sillä selviytyy. Ja sit ku kokee tän työyhteisön turvalliseks ja tietää et voi sanoo, ni se jo usein helpottaa.”

8.5 Opiskelijoiden valmiuksista alalle

Tämän teeman tarkoituksena oli selvittää vastaajien näkemystä siitä, pitäisikö sosiaalialalle valmistuvia kouluttaa jo opiskeluaikana kiinnipito- ja väkivaltatilanteiden varalta. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että pitäisi. Ensimmäinen vastaaja mainitsi, että hyvin helposti tulee kiinnipitotilanteisiin liittyviä väärinkäsityksiä ja olisi ehdottoman tärkeää käsittää asiat alusta asti oikealla tavalla. Vastaajan mielestä koulussa pitäisi käydä läpi ainakin perusteet. Toisen vastaajan mielestä koulutus suunnitelmaan pitäisi sisällyttää MAPA-koulutus ainakin jossakin laajuudessa. Haastateltava perus-

teli kantaansa sillä, että sosionomiopiskelijat tekevät todella paljon sijaisuuksia lastensuojelulaitoksissa. Kokemusta ja koulutusta pitäisi olla, mutta sijaisia ei kuitenkaan kovin helposti kouluteta työpaikan puolesta. Kolmas vastaaja oli saanut MAPA-koulutuksen opiskellessaan lähihoitajaksi ja hämmästeli sitä, miksi sosionomin tutkintoon ei ole koulutusta sisällytetty. Vastaajan mielestä olisi tärkeää tarjota opiskelijoille edes muutaman tunnin koulutus, jotta kaikki tietäisivät, mitä tarkoitetaan kiinnipidolla. Neljännen haastateltavan mielestä ongelma piilee etenkin siinä, että koulussa asiasta puhuvat sellaiset ihmiset, joilla ei ole mitään kokemusta asiasta. Opiskeluaikoinaan vastaaja ei ollut kuullut koulussa puhuttavan kiinnipidoista ennen kuin opiskelijat itse ottivat asian puheeksi tunneilla.

”Et se on ihan turha jonku perusopettajan höpöttää jotai, mitä kirjas sanotaa, ku pitäis olla joku opettamas kokemuksen perusteella. Ainaki just sosiaalipedagogiikan puolella, ja päihdepuolella, kiinnipitotilanteen harjoitukset pitäis sisältyy opetukseen.”

Teemassa kysyttiin vastaajilta myös sitä, puhutaanko kiinnipitotilanteista ja väkivalan uhkasta tarpeeksi vai onko aihe edelleen tabu. Kysymyksellä tarkoitettiin sekä koulussa että yleisesti mediassa tapahtuvaa keskustelua. Haastateltavista yksi piti kummallisena ajatusta, että aiheesta ei puhuttaisi. Vastaaja itse oli ollut alalla jo useita vuosia eikä osannut arvioida kouluissa tarjottavan tiedon määrää tai laatua. Haastateltava korosti sitä, että kiinnipidot ovat lain säättämä asia ja työtehtävä, joten niistä pitäisi ehdottomasti puhua senkin takia, että opiskelijat alusta asti ymmärtäisivät asian oikein. Ohjaajan on tiedettävä, mistä on kyse ja millä tavalla kiinnipito toteutetaan, koska kiinnipidot ovat kuitenkin lastensuojelulaitoksissa arkipäivää. Toinen haastateltava kertoi, että aloittaessaan työt lastensuojelulaitoksessa hän ei edes tiennyt mikä on kiinnipito. Asian sisäistämiseen kului jonkin aikaa, mutta yllätyksenä tuli se, että kiinnipitotilanteita on välillä melko paljon. Haastateltavista kaksi oli kuullut puhuttavan kiinnipidoista jonkin verran ennen työuransa alkua, mutta molemmat toivoivat aiheelle enemmän julkisuutta. Toinen heistä oli ajatuksissaan liittännyt kiinnipidot vain mielenterveyspuolelle kuuluvaksi ja koulussa oli puhuttu aiheesta hänen itse otettuaan sen puheeksi.

”Oon siis itekin sosionomi ja sillo koulussa yritin päästä mukaa sinne vapaasti valittavalle kurssille väkivaltaisen asiakkaan kohtaamisesta, mut en mahtunu kurssille mukaa. Se pitäis kuuluu iha sinne koulutussuunnitelmaa se MAPA-koulutus, jos ei se iha kokonainen ni ainaki lyhkäsempi”

8.6 Vastaajien yleisiä mielteitä aiheesta

Varsinaisten teemojen lisäksi halusin antaa haastateltaville mahdollisuuden kertoa omin sanoin mielteitään. Tarkensin asiaa kertomalla haastateltaville, että tämän työn kautta heillä olisi mahdollisuus saada äänensä kuuluviin ja lähettää haluamiaan terveisiä jollekin. Haastateltavista kaksi toi vielä uudelleen esiin sen, kuinka tärkeää eri oppilaitosten olisi sisällyttää opetussuunnitelmaansa MAPA-koulutusta. Toinen ei perustellut mielipidettään enempää, koska oli jo kyseisen teeman kysymyksiin vastatessaan kertonut kantansa selkeästi. Toinen haastateltava korosti sitä, että koulun lisäksi kaikkien lastensuojelulaitosten olisi hyvä järjestää myös pitkäaikaisille sijaisille MAPA-koulutuksia. Haastateltava perusteli kantansa sillä, että lapset ovat nykyään niin tietoisia omista oikeuksistaan ja siitä miten, kuka ja milloin heitä saa koskea. Tämä omien oikeuksiensa tiedostaminen on tietenkin hyvä asia, mutta huonompi juttu on, jos joku kouluttamaton menee mukaan kiinnipitoon vääränlaisin ottein tai liikaa voimaa käyttäen. Jotkut työntekijät ovat välillä miettineet jopa omaa oikeusturvaansa. Haastateltava korosti, että kiinnipito- ja kuljetusotteita ei vain voi osata tehdä oikein ilman kyseistä koulutusta. Tilanteet etenevät usein hyvin nopeasti eikä aikaa oikeiden otteiden miettimiseen juuri ole, joten niiden täytyisi tulla luonnostaan.

Yksi haastateltava kohdisti terveisensä kaikille lastensuojelulaitoksissa työskenteleville ja kiinnipitoja työssään kohtaaville ihmisille. Hän toivoi, että aiheesta puhuttaisiin vielä enemmän lasten kanssa, jotta nämä voisivat paremmin ymmärtää syitä kiinnipitoihin. Ohjaajien tulisi rehellisesti kertoa mielipiteitään lapsille ja tuoda esiin se, miltä ohjaajista tällaiset tilanteet tuntuvat. Haastateltava totesi, että lapset eivät välttämättä uskoisi, vaan he väittäisivät ohjaajien nauttivan kiinnipitotilanteista, mutta aiheesta olisi silti tärkeää puhua heille.

Viimeinen haastateltava toi esille paljon tärkeitä asioita, joista halusi muistuttaa kaikkia lastensuojelulaitoksissa työskenteleviä. Ensimmäisenä hän halusi tuoda esille sen, kuinka tärkeää on välillä pysähtyä pohtimaan omaa ammatillisuuttaan ja työtapojaan, myös kiinnipitoihin liittyen. Vaikka tekisi useita vuosia samaa työtä, välillä olisi hyvä pysähtyä miettimään ihan perusasioita; miten itse menee tilanteisiin, miten oikeasti kohtaa lapsen tai nuoren, miten se tilanne tapahtuu ja miten se käsitellään jälkikäteen. Haastateltava toivoi hartaasti sitä, että etenkin miesohjaajat, jotka siihen fyysisesti paremmin kykenevät, ottaisivat lapsia useammin syliinsä.

”Mä toivoisin, et noi isokokoisemmat miehet, jotka niinku pystyy tekemään sellasen syliöteen, ni käyttäis sitä. Se vois olla ihan äärettömän terapeutista, ku minkä verra ne on ikinäkään saanu olla vanhempinsa sylissä, tai vaik olis saanutki olla... ni kuin iso asia se on, et joku ottaa sut isoon turvalliseen syliin ja halaukseen, vaik sä olisit niinku raivona. Siitä välittyis se, et vaik sä olisit kuin raivona, ni näin paljo susta välitetään silti. Et näkee sen lapsen vihan ja kiukun, törkeyden ja nimittelyn läpi niin sen pienen lapsen.”

9 MAPA-KOULUTTAJAN HAASTATTELU

Haastattelin työhöni MAPA-kouluttaja Sven Soldehedia, koska halusin vastauksia erityisesti kiinnipito- ja väkivaltatilanteisiin ja niiden ehkäisyyn perehtyneeltä asiantuntijalta. Eräs lastensuojelulaitoksessa haastattelemistani henkilöistä kertoi Soldehedin kouluttavan Satakunnan alueella ja antoi minulle hänen yhteystietonsa. Lähestyin Soldehedia sähköpostitse ja kysyin häneltä myös mahdollisuudesta saada valokuvia MAPA-otteista työhöni julkaistavaksi. Koulutusta käymättömänä minun olisi ollut mahdotonta lavastaa otteita kuvausta varten. Haastattelemiani työntekijöitä en voinut pyytää näyttämään otteita valokuvausta varten, koska heidän henkilöllisyyttään ei työssä tuoda julki. Soldehedin ansiosta sain liitettyä työhöni valokuvia MAPA-otteista sekä kokeneen kouluttajan mielipiteitä askarruttavasta aiheesta. Soldehedin käyttööni antamat kuvat sekä selitykset kuvissa näkyville MAPA-otteille on liitetty tähän haastatteluun. Kuvissa näkyvät henkilöt ovat antaneet Soldehedille luvan kuvi-

en julkaisuun ja minulla on Soldehedin lupa käyttää kuvia työssäni. Haastattelut toteutettiin sähköpostin välityksellä.

Sven Soldehed on ammatiltaan sairaanhoitaja, joka on kartuttanut työkokemustaan vuodesta 1979 muun muassa psykiatrisessa hoitotyössä, nuorten ja vanhusten hoitotyössä sekä kuntouttavan hoitotyön parissa. Soldehed on toiminut MAPA-kouluttajana vuodesta 2005 ja kouluttanut Satakunnan alueella niin kaupungin lastensuojeluyksiköissä kuin yksityisellä puolellakin. Tällä hetkellä Soldehed kouluttaa päätyökseen Satakunnan sairaanhoitopiirissä. (Sven Soldehedin www-sivut 2013; henkilökohtainen tiedonanto 26.3.2013.)

Kuva 1. Turvataan ylösnousu ja tarvittaessa autetaan. Pidetään huolta siitä, että henkilö ei pääse kaatumaan, lyömään, repimään tai karkaamaan.

Haastattelija: Kentällä näkee varmasti paljon puutteita, joiden vuoksi MAPA-koulutus tulisi aloittaa jo opiskeluvaiheessa. Minkälaisia puutteita olet havainnut? Missä asioissa työntekijöillä on eniten opittavaa?

Haastateltava: *Ehkä tärkeintä on ymmärtää oman käytöksensä merkitys. On paljon helpompaa "säätää" omaa käytöstään ja sitä kautta saada aikaan muutosta jonkun muun käytökseen, kuin yrittää ulkoisilla keinoilla vaikuttaa suoraan toisen ihmisen*

käytökseen käyttämällä esim. sanktioita ja pakkoa. Niitäkin tarvitaan, mutta ei välttämättä aina. Toinen tilanteiden kehittymiseen vaikuttava asia on turvallisuuden tunne. On aina parempi vaihtoehto, jos nuori kokee olevansa turvassa, vaikka häntä hallitaan. Huonompi vaihtoehto on se, että hän joutuisi pelkäämään ja kokemaan kipua, nöyryytystä ja mielivaltaa, vaikka tahattomastikin aiheutettua. Työntekijällä tulisi olla taitoja ennakoida ja ennaltaehkäistä, mutta myös taitoja hallita ja rajoittaa turvallisesti ja kivuttomasti. Tällöin käyttäytyminen on rauhallisempaa, ammatillisempaa ja huomattavasti fiksumpaa, kuin se olisi pelkävällä ja epävarmuutta kokevalla työntekijällä. Pelkääminen työelämässä on tekijä, joka saa ihmisiä vaihtamaan työpaikkaa ja joskus jopa alaa.

Opiskelijoiden kautta tavoitetaan tehokkaasti iso joukko erilaisia työpaikkoja. He ovat edelleen niitä, jotka tuovat sen viimeisen tiedon työelämään, vaikka tämä asetelma onkin hiukan muuttunut viime vuosina.

Yksityisissä lastensuojelulaitoksissa on isoja eroja. Huonommillaan siellä on liian vähän henkilökuntaa ja liian vaikeita nuoria. Tilat ja työympäristö ovat jossakin paikassa loistavat ja taas toisessa tosi surkeat tai jopa vaaralliset. Opiskelija tai työntekijä, joka on käynyt MAPA-koulutuksen, katsoo toivon mukaan nykyistä tai tulevaa työpaikkaansa jonkinlaisten potilas- ja työturvallisuuslinssien läpi. Sellaista palautetta tulee aika usein, että koulutuksen jälkeen ihmiset katsovat työpaikkaansa hiukan eri silmin kun aiemmin.

Kuva 2. Perusote päinmakuulla. Tässä rauhoitellaan ja varmistetaan pitämällä henkilö lattiatasolla kiinni, kunnes on turvallista ja tarkoituksenmukaista nousta ylös.

Haastattelija: Minkälaisia riskejä mielestäsi on olemassa, jos työntekijä joutuu osallistumaan kiinnipitoon, vaikka ei ole käynyt MAPA-koulutusta? Varmasti ainakin voimankäyttöön ja juuri oikeiden otteiden hallintaan liittyviä?

Haastateltava: *Haastavien tilanteiden hallinta on tiimityötä, sanan varsinaisessa merkityksessä. Kaikkien tietyssä yksikössä työskentelevien täytyy osata ja tietää, miten toimitaan poikkeustilanteessa. Isoin riski on loukkaantumisissa. Työntekijä ottaa liian isoja riskejä, toimii yksin ja tuottaa vammaa nuorelle tai loukkaantuu itse. Jos ei hallitse tilannetta ja/tai itseään, tapahtuu myös herkästi ylilyöntejä. Ollaan epäammattillisia, sanotaan rumasti, loukataan, alistetaan, ollaan mielivaltaisia ja käytetään turhaa voimaa. Työntekijän täytyy myös olla tietoinen siitä, mitkä otteet ja asennot aiheuttavat riskejä ja mitä täytyy huomioida, jos joudutaan kiinnipitoon.*

Erilaiset otteet ja tekniikat on tärkeä osata, mutta tärkeämpää ja haastavampaa on kaikki se, mitä tehdään, jotta ei tarvitsisi käyttää fyysistä rajoittamista tai hallintaa. Eli se ennakoiva ja ennaltaehkäisevä työ sekä de-eskalaatiotaidot.

Kuva 3. Kiinnipitoa päänmakuulla. Käsien perusote ja pään hallinta.

Haastattelija: Haastatteluja tehdessäni sain ristiriitaisia vastauksia siitä, voiko kiinnipito olla hoidollinen. Joku oli sitä mieltä, että kiinnipito ei koskaan ole hoidollinen vaan aina pitäisi edetä mahdollisimman pitkälle puhumalla. Toinen haastateltava taas koki tämän ehdottomasti hoidollisena toimenpiteenä ja asenne kiinnipidoille oli myönteisempi pitkän työkokemuksen perusteella. Tein oman tulkintani siitä, että myös työntekijän oma luonne saattaa vaikuttaa suhtautumiseen. Jotkut saattavat hienman pelätä kiinnipitoja ja ovat usein ”kilttejä” ohjaajia, kun taas jotkut ovat luonteeltaan rohkeampia, ja usein myös tiukempia ohjaajia. Mitä mieltä olet näistä?

Haastateltava: *Kiinnipito voi olla hoidollinen tapahtuma, mutta se voi myös olla todella loukkaava, nöyryyttävä, kivulias, vaarallinen ja erittäin pelottava tapahtuma. Vaikka tehdään tiimityötä, niin työntekijät ovat yksilöitä. Työyhteisöstä löytyy yleensä tiettyjä perustyyppisiä. Kaikkia tarvitaan, mutta mitä yhtenäisempi näkemys työntekijöillä on työn perusasioista, niin sen parempi ja pysyvämpi henkilökunta on. Usein työpaikan henki on hyvä, kun perusasiat ovat kunnossa. Kiltti/tiukka ohjaajiasiaan sanoisin, että molempia tarvitaan. Olisi kuitenkin tärkeää, että he myös ohjai-*

sivat sellaisia nuoria, jotka tarvitsevat juuri sen tyyppistä ohjaajaa. Kiltit uupuvat ja tiukat turhautuvat. Saattaa tehdä vahinkoa, jos he ohjaavat ”vääränlaisia” nuoria.

Kuva 4. Kiinnipitoa selinmakuulla. Käsien perusote ja pään hallinta.

Haastattelija: Paljonko ja minkälaista väkivaltaa pahimmillaan voi sattua lastensuojelulaitoksissa? Oletko törmännyt erittäin vakaviin väkivallantekoihin lastensuojelulaitoksissa työurasi aikana? Ei tarvitse olla itse kokemaasi, mutta vaikka kouluttamiesi henkilöiden kokemaa.

Haastateltava: *Mieleeni tulee heti kolme tapausta. Kaikki ovat yksityisissä lastensuojelulaitoksissa tapahtuneita.*

1. *Yöllä kolme nuorta miestä tunkeutuu hoitopaikkaan ”pelastamaan” yhden pojan tyttöystävää. He ovat aseistautuneet lapiolla ja näillä he rikkovat ikkunan, pääsevät sisälle, uhkailevat yökköä lapiolla ja vievät tältä kännykän. Nuoret käyvät läpi kaikki huoneet ja löytävät tyttöystävän, jonka kanssa sitten poistuvat. Työntekijä ei loukkaantunut.*

2. *Muutama nuori päätti karata. He aseistautuvat harjan varrella ja jonkinlaisella teräaseella. Harjanvarrella lyödään paikalla ollut vartija tajuttomaksi ja teräaseella uhaten saadaan kaikki työntekijät sekä tajuttomana oleva vartija teljettyä turvahuoneeseen. He varastavat kännykät ja auton avaimet, minkä jälkeen lähtevät autolla pakoon. Poliisit saavat heidät myöhemmin kiinni, kun olivat ajaneet ojaan.*
3. *Työntekijää lyötiin kirveen hamarapuolella päähän, anastettiin auto ja karattiin. Ei jäänyt pysyviä vammoja. Julkisuudessa on ollut myös muutama puukotustapaus ja paljon jää suuren yleisön tietämättömiin. Vain murto-osa jopa näistä erittäin vakavista tapahtumista tulee ulkopuolisten tietoon. Alla on linkki tähän tapaukseen.*

http://yle.fi/uutiset/toinen_pahoinpitelijoista_yha_karkuteilla/5874100

Kuva 5. Tässä estetään nuorta vahingoittamasta itseään hakkaamalla päätä lattiaan. Voidaan myös estää puremista ja sylkemistä. Päättä hallitaan, päähän kohdistuvilla otteilla ei rajoiteta.

Haastattelija: Miten koet naisten ja miesten välisen eron kiinnipitotilanteissa? Onko fyysinen voima tärkeää vai pärjäävätkö naiset siinä missä miehetkin? Minun työssäni

haastattelut on rajattu koskemaan ainoastaan 12–18-vuotiaiden lasten kiinnipitoja ja heiltä voimaa jo löytyy välillä liikaakin.

Haastateltava: Kyllä se edelleen tahtoo olla niin, että miehet joutuvat useammin otamaan isomman vastuun haastavissa tilanteissa. Kiinnipito on kyllä enemmän tekniikka- kuin voimalaji. Mutta ei me kaikkien kanssa pärjätä näillä fiksuilla toimilla. Aina tulee olemaan sellaisia nuoria, jotka ovat isompia, kokeneempia, vaarallisempia ja ”hullumpia” kuin me. Silloin tarvitaan vartijaa ja poliisia. Silloin myös joissakin tilanteissa loppuu hoidollisuus ja liikutaan hätävarjelun ja itsepuolustuksen rajamailla. Voidaan joutua käyttämään voimaa ja sellaisia otteita, jotka eivät muuten olisi sallittuja. Tiukkoja ja vaarallisia tilanteita. Minun työmaallani naiset ovat kylläkin aktiivisemmin mukana erilaisissa haastavissa tilanteissa. Lastensuojelusta en tiedä varmaksi, mutta siellä naisten on ehkä pakko olla mukana, koska miehiä on paikoitellen aika vähän, ja henkilökuntaakin on aika vähän.

Kuva 6. Nuoren saattaminen huoneeseensa kakkostason käsiotteella.

Haastattelija: Mainitsit eri tasoista MAPA-otteisiin liittyen. Mitä näillä tarkoitetaan?

Haastateltava: *Otteissa on kolme tasoa.*

Ykköstason otteet ja tekemiset ovat sellaisia, joita käytetään riskin ollessa pieni. Asetetaan hieman rajoja ja varmistetaan, kun joudutaan menemään lähelle. Eli puhutaan ennakoivasta tavasta lähestyä ja koskea fyysisesti.

Kakkostason otteet ja tekemiset ovat hallintaan tähtäviä toimenpiteitä. Esim. kakkostason ote kädestä sallii käden liikkeitä, ei ole hyökkävää eikä rajoittavaa vaan tukevaa ja hallitsevaa. Myötäillään ja ohjataan.

Kolmostason otteet ja tekemiset tähtäävät rajoittavaan kiinnipitoon. Silloin rajoitetaan liikkeitä ja estetään nuoren tekemisiä. Kolmostason tekemisten täytyy olla hyvin perusteltuja. Toiminta ei saa olla kipua tuottavaa, mielivaltaista tai alistavaa.

Lähtökohta on, että kiinnipidettävän toiminta ohjaa meidän toimintaamme ja me vastaamme hänen tekemisiinsä. Tavoitteena on varmistaa ja rauhoittaa tilanne. Pyritään aina vaihtamaan kevyempään kiinnipitoon heti, kun se on mahdollista. Hellittämällä voidaan saada tilanteet rauhoittumaan nopeammin.

10 POHDINTA

Tätä opinnäytetyötä aloin suunnitella noin vuotta ennen työn valmistumista. Otin selvää ja kyselin asioista tuntemiltani lastensuojelulaitosten työntekijöiltä sekä taiteilin paperille kysymyksiä ja ajatuksia aina inspiraation iskiessä. Työn tekemiseen minulta kului ainoastaan kaksi kuukautta, koska olin valmistellut työtä pitkään ja itse kirjoittaminen vei mennessään heti aloitettuani. Pohdin nyt työni onnistumista ja tavoitteiden täyttymistä.

Yksi tavoitteistani oli saada tietoa työntekijän ja lapsen välisistä suhteista kiinnipito- tai väkivaltatilanteen jälkeen sekä pyrkiä näkemään kiinnipitoja lapsen silmin. Oletin kiinnipitojen huonontavan keskinäistä suhdetta, mutta tutkimuksen perusteella suhde

palautui normaaliksi yleensä jo parin päivän jälkeen tapahtumasta. Yllätyksenä minulle tuli se, että lapset kertovat ohjaajille näkevänsä kiinnipidot heihin kohdistuvana väkivaltana. Kuitenkin kiinnipitojen myötä ohjaajat sanoivat suhteen usein parantuvan ja lasten luottavan enemmän kiinnipidoissa mukana olleisiin työntekijöihin. Tuloksien asian siten, että lapsi kutsuu tilanteita väkivallaksi vain provosoidakseen työntekijöitä tai saadakseen huomiota muilta lapsilta, mutta sisällään ajattelee kiinnipitoja hyvänä asiana. Jos lapsi aidosti kokisi joutuneensa väkivallan kohteeksi, suhde ei voisi mitenkään palautua normaaliksi tai jopa parantua vain muutamassa päivässä kiinnipidon jälkeen. Vasta erään haastateltavan kertoman esimerkin kautta oivalsin, kuinka terapeutista ja hoidollista kiinnipito voi todellisuudessa olla. Raivon partaalla ollessaan ja hysterisenä riehuessaan mikään ei varmasti tunnu niin rauhoittavalta, kuin läheisen lämmin ja turvallinen syli, suuret kädet ympärillä pitämässä paikallaan ja joku silittämässä päätä.

Opinnäytetyössäni pyrin tuomaan esille työntekijöiden ajatuksia kiinnipitotilanteista ja selvittämään, mistä tällaiset tilanteet saavat alkunsa. Kaikki haastateltavat vastasivat hyvin pitkälti samalla tavalla ja kertoivat tunnistavansa usein kiinnipidon tarpeellisuuden jo etukäteen ennen varsinaisen tilanteen alkamista. Tilanteita edeltää useasti sanallinen rajaaminen ja lapsen pettyminen siihen, jos ei saa tahtoaan läpi. Kiinnipitoon ryhdytään lähinnä silloin, kun lapsi on vaarassa vahingoittaa itseään tai muita. Haastatteluja tehdessä oli hieno huomata, kuinka vastaajat luottivat työyhteisönsä jäseniin. Naisen ja miehen välisiä eroja pohdittaessa eroja toki havaittiin, mutta minäkäänlaista sukupuolisyrijintää ei tullut ilmi kummankaan sukupuolen edustajilta. Naisten vahvuudeksi katsottiin lempeämpi puhetyyli, pehmeämpi ääni ja yleisesti rauhoittavampi olemus. Miesten vahvuuksia taas olivat luontaisesti hieman voimakkaampi fyysinen olemus sekä toisinaan havaittava parempi auktoriteetti. Haastateltavien vastauksia kuuntelemalla opin itse, miten minun kannattaa toimia ja käyttäytyä tulevaisuudessa kiinnipitotilanteisiin joutuessani.

Tavoitteenani oli selvittää mitä työntekijät ajattelevat kiinnipidoista ja millaisia tunteita tilanteet herättävät. Uteliaana kyselin aiheesta haastatteluissa, koska olisihan todennäköistä, että minäkin tulevana lastensuojelulaitoksen työntekijänä tulisin joskus kokemaan niitä samoja tuntemuksia. Kykenin samaistumaan hyvin etenkin yhden vastaajan ajatuksiin ja hänen omiin luonteenpiirteisiinsä, joita hän haastattelussa

kuvaili. Vastaja kertoi luonteen vaikuttavan melko lailla siihen, miten kukin ohjaaja tilanteisiin menee. Tästä ajatuksesta kiinnostuneena kysyin myös MAPA-kouluttajan mielipidettä, joka totesi kilttien uupuvan ja tiukkojen turhautuvan, mutta erityisen tärkeäksi hän mainitsi sen, että kukin työskentelisi omaan tyyliinsä sopivien lasten parissa. Tämäkin aihe olisi itsessään mielenkiintoinen opinnäytetyön tutkimuskohde; millainen ohjaajan tulisi olla luonteeltaan, jotta jaksaisi lastenkodin raadollista arkea?

Olen luonteeltani pohdiskeleva ja haluan miettiä merkityksiä ja syitä kaikille asioille. Minua kiinnostavat erilaiset ajatukset ja tunteet sekä niiden käsittely ja niistä puhuminen. Halusinkin saada selville juuri kiinnipito- ja väkivaltatilanteiden herättämiä ajatuksia ja tunteita sekä keinoja selviytyä vaikeista tilanteista. Kiinnipitotilanteisiin liittyvä eettisyys sekä väkivallan kohteeksi joutuminen olivat aiheita, joihin liittyi paljon erilaisia tunteita. Olen kiitollinen vastaajien avoimuudesta ja etenkin siitä luottamuksesta, jonka koin haastateltavilta saavani osakseni. Haastateltavat uskalsivat kertoa siitäkin, jos olivat joskus kokeneet epäammatillisia ajatuksia tai vihan tunteita jouduttuaan väkivaltaisen hyökkäyksen kohteeksi. Tämä osoitti minulle sen, että pitkään lastensuojelulaitoksessa työskenneltyään ihminen ei kuitenkaan muutu kyyniseksi. Tunteita nousee aina pintaan, vaikka tilanteisiin jotenkin tottuukin. Kokemattomampi voisi ajatella, että lasta kiinni pidettäessä nousisi pintaan säälin tunteita ja surkuttelua, mutta tällaista oli kokenut vain yksi haastateltavista lapsen alkaessa itkemään. Haastateltavat pystyivät suhtautumaan kiinnipitotilanteisiin niiden tapahtumahetkellä puhtaasti ammatillisesti ja pitivät sitä vain yhtenä lastensuojelulain säätämänä työtehtävänä. Ainoastaan pieleen mennyt kiinnipito tai jonkun loukkaaminen olivat asioita, jotka jäivät painamaan ja aiheuttivat murhetta.

Työni yhtenä tavoitteena oli selvittää paljonko ja millaista väkivaltaa tai sen uhkaa työntekijät ovat kohdanneet ja joutuvatko he pelkäämään työskennellessään lastensuojelulaitoksessa. Haastateltavat kertoivat todella avoimesti itseensä kohdistuneesta väkivallasta ja osa tarinoista oli niin hätkähdyttäviä ja koskettavia, että halusin kirjoittaa ne suorina lainauksina työhöni. On vaikea kuvitella, että muilla aloilla katsottaisiin läpi sormien sylkemistä, raapimista, puremista, lyömistä, potkimista tai tönimistä. Kaiken tämän luokittelen ihmisen fyysisten rajojen rikkomiseksi ja sen on oltava henkisesti kuormittavaa. Haastateltavista jokainen oli kohdannut jonkinlaista väkivaltaa ja kaksi koki joutuneensa hieman vakavamman väkivaltaisen hyökkäyk-

sen uhriksi. Nenän murtaminen ja seinää päin heittäminen olivat tekoja, joiden kohteeksi jouduttuaan työntekijät olivat kokeneet turhautumisen ja hetkellisen vihan tunteita, mutta olivat pystyneet kaikesta huolimatta säilyttämään ammatillisuutensa. Työyhteisön jäseniä ja heidän kanssaan keskustelua pidettiin tärkeimpänä apuna erilaisten tuntemuksien käsittelyssä. Lievempien vahinkojen, kuten raapimisten tai mustelmien ei todettu aiheuttavan erityisiä tuntemuksia, mutta ihon rikkova pureminen sekä sylkeminen saivat tunteet kuohahtamaan ja vastaajan ärsyyntymään, sillä aina on olemassa riski erilaisista tartuntataudeista. Kukaan ei tilanteista huolimatta ollut menettänyt malttiaan lasten edessä vaan oli aina kyennyt hillitsemään itsensä ja tunteensa tilanteiden aikana. Vastaukset olivat suurimmaksi osaksi sellaisia, kuin olin odottanutkin niiden olevan. Yllätyksenä tuli ainoastaan se, että pitkään alalla työskenneltyään väkivaltatilanteisiin alkaa tottua ja varsinkin pienempiä tapaturmia saatetaan itse vähätellä. Ajatus tuntuu pelottavalta ja kertoo siitä, että jokin on pielessä. Lastensuojelulaitoksen työntekijöiltä viedään jatkuvasti lisää oikeuksia pois ja on pelottavaa ajatella sitä, miten asiat ovat vaikkapa viiden vuoden kuluttua. Onko silloin enää oikeutta turvautua kiinnipitoon tai puolustaa itseään väkivaltaisesti käyttäytyvältä lapselta, kun toisinaan jo nyt tuntuvat keinot olevan vähissä?

Itseäni oli askarruttanut useasti se, miksi sosionomiopiskelijoille ei juurikaan puhuta koulussa kiinnipitotilanteista ja väkivallan uhkasta, vaikka valmistuttuaan suuri osa tulee työskentelemään lastensuojelulaitoksissa. Koska tämä oli kuitenkin vain oma käsitykseni asiasta, halusin kuulla haastateltavien mielipiteet siitä, pitäisikö vaietun aiheen saada enemmän julkisuutta ja pitäisikö koulujen opetussuunnitelmaan sisällyttää esimerkiksi MAPA-koulutus. Haastateltavista kaikki olivat sitä mieltä, että MAPA-koulutuksen sisällyttäminen osaksi sosionomiopintoja antaisi oppilaille valmiudet toimia uhkaavassa tilanteessa oikein ja samalla takaisi turvallisuudentunteen työelämään siirryttäessä. Todistus suoritetusta koulutuksesta saattaisi parantaa myös työnsaantimahdollisuuksia. Työn edetessä kysyin myös joiltakin opiskelutovereiltani MAPA-koulutuksen tarpeellisuudesta, mutta ne jotka eivät olleet koskaan työskennelleet lastensuojelulaitoksissa, eivät myöskään ymmärtäneet esittämäni kysymystä, koska eivät olleet koskaan kuulleet koulussa puhuttavan kiinnipidoista. Tämä vain vahvisti näkemystäni siitä, että Satakunnan ammattikorkeakoulun olisi todellakin syytä tarkastella opetussuunnitelmiaan ja ottaa tämä ajankohtainen ja tärkeä aihe huomioon.

Haastatteluista saadut tulokset osoittivat melko täsmällisesti sen, mitä olin jo teoriaosuuteen kirjoittanut. Teoriaosuutta kirjoittaessani totesin kuitenkin valtavan puutteen: kiinnipitotilanteet liitettiin lähes kaikissa kirjallisuuslähteissä hoitoalaan kuuluviksi. Oli todella haastavaa löytää aiheesta tehtyjä teoksia sosiaalialaan liittyen. Psykiatriseen osastohoitoon liittyen tietoa löytyi runsaasti, niin opinnäytetöitä kuin kirjakin, mutta sosiaaliala on täysin unohdettu. Tutkimuksia oli tehty esimerkiksi rajoitustoimenpiteiden käytöstä yleisesti, mutta kukaan ei ollut paneutunut väkivaltaan ja sen uhkaan lastensuojelulaitoksissa. Tästä syystä pidän omaa opinnäytetyötäni todella tärkeänä keskustelun herättäjänä ja haluan tämän työn julkaisemalla ”nostaa kissan pöydälle”.

Tämän opinnäytetyön tekeminen opetti minulle todella paljon ja koen työni ansiosta ymmärtäväni nyt paremmin lastensuojelulaitosten työntekijöitä. Olen saanut paljon tärkeää tietoa ja koen haastattelemieni henkilöiden tarjonneen minulle enemmän ajateltavaa, kuin koskaan olen saanut koulun penkillä istuessani. Olen todella iloinen ja kiitollinen siitä, miten avoimesti minulle kerrottiin vaikeistakin asioista. Tällä työllä toivon saavani lisää arvostusta ohjaajille, jotka ahertavat lastensuojelulaitoksissa parhaansa tehden, toisinaan omankin jaksamisensa ääri rajoilla, saamatta kuitenkaan itse kiitosta tekemästään arvokkaasta työstä. Koen rikkoneeni rajoja tuomalla tämän vaietun aiheen julkisuuteen ja toivon tällä opinnäytetyöllä herättäväni julkista keskustelua ja pystyväni muuttamaan ihmisten asenteita. Tässä työssä käsiteltiin ainoastaan fyysistä väkivaltaa, mutta henkinen väkivalta on yhtä lailla läsnä kuormittamassa ohjaajan työtä ja siinä riittäisi tutkittavaa toisen opinnäytetyön verran.

”En todellakaan ole semmoinen ihminen, joka unohtaa asiat, kun pistää oven kiinni. Ja milloin mä sitten niitä mietin, jos en yksin kotona. Nää nuoret menee tosi henkilökohtaisuuksiin ja se voi satuttaa, mutta se tulee olee tän työn arkipäivää ja se täytyy ymmärtää. Mut jotenkin siihen tottuu...”

LÄHTEET

- Antikainen-Juntunen, E. 2007. Työväkivallan uhka, työväkivalta ja niiden hallinta sosiaalialalla. Työturvallisuus sosiaalialalla – hankkeen loppuraportti. Sosiaalitaito Oy. Viitattu 8.3.2013. <http://www.sosiaalitaito.fi>
- Bardy, M. 2004. Lasten auttaminen lastensuojelussa. Teoksessa A. Hujala, A. Puonti & T. Saarnio (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi.
- Crisis prevention instituten www-sivut. 2013. Viitattu 19.4.2013. <http://www.crisisprevention.com>
- Haakana, M., Koikkalainen, M. & Nakari, U. 2010. Nuorten huostaanoton syyt sekä kasvun ja kehityksen tukeminen sijaishuollon aikana – kirjallisuuskatsaus. AMK-opinnäytetyö. Saimaan ammattikorkeakoulu. Viitattu 27.2.2013. http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17255/Haakana_Mari.pdf
- Hallintolaki. 2003. L 6.6.2003/434
- Hautakangas, T. & Lepistö, I. 2009. Nuorten osallisuus ja vaikuttaminen sekä nuorten tarvitsema tuki huostaanoton eri vaiheissa. AMK-opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 21.2.2013. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-200905202998>
- Heinonen, H. & Hiitola, J. 2009. Huostaanotto ja oikeudellinen päätöksenteko. Hallinto-oikeuksien ratkaisut huostaanottoasioissa 2008. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, raportti 46/2009. Helsinki: Yliopistopaino. Viitattu 26.2.2013. <http://www.thl.fi>
- Heiskanen, P. 2004. Kiinnipito lastenpsykiatriassa. Jyväskylä: Media Doc.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Holmberg, T. 2000. Lapset ja perheväkivalta: opas vanhemmille, lastensuojelun ammattilaisille ja muille lasten kanssa työskenteleville. Stakes/Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti. Helsinki: Lasten keskus.
- Lastensuojelulaki. 2007. L 13.4.2007/417 muutoksineen.
- Lämsä, A-L. 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Väitöskirjatutkimus. Oulun yliopisto: Kasvatustieteiden tiedekunta. Viitattu 27.2.2013. <http://herkules.oulu.fi/isbn9789514290213/isbn9789514290213.pdf>
- Mahkonen, S. 2010. Lastensuojelu ja laki. Helsinki: Edita.
- MAPA-Finland ry:n www-sivut. 2013. Viitattu 18.2.2013. <http://www.mapafinland.fi>

Muuronen, K., Sariola, H. & Varsa, M. 2009. Sijaishuolto sisältä päin – tekijät tietäjinä. Kysely alalla toimiville. Talentia. Lastensuojelun keskusliitto. Viitattu 15.3.2013. <http://www.talentia.fi>

Mykkänen, R. 2012. Hoidollinen kiinnipito. Pelastakaa lapset 2, 16–18.

Paavilainen, E. & Pösö, T. 2003. Lapset, perhe ja väkivaltatyö. Porvoo: WSOY.

Positive optionsin www-sivut. 2013. Viitattu 19.4.2013. <http://mapa-training.com>

Purjo, T. 2001. Nuorten katu- ja kouluväkivallan hallinta. Nuorten ongelmakäyttäytymisen ehkäisy aktiivisen puuttumisen ja kasvatuksen keinoin. Helsinki: Non Fighting Generation ry.

Rikoslaki. 1889. L 19.12.1889/39 muutoksineen.

Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa – Käsikirja arjen toimintaan. 2. painos. Helsinki: Edita.

Sinkkonen, J. 2008. Väkivaltainen nuori. Teoksessa T. Purjo (toim.) Väkivaltaisesta nuoruudesta vastuulliseen aikuisuuteen – Nuorten erityiskasvatuksen mahdollisuudet ja keinot. Tampere: Juvenes Print.

Soldehed, S. Sairaanhoidtaja ja MAPA-kouluttaja. Harjavalta. Sähköpostihaastattelu 26.3.2013. Haastattelijana Laura Saariola. Sähköpostiviestit haastattelijan hallussa.

Sven Soldehedin www-sivut. 2013. Viitattu 26.3.2013. <http://mapa.nettisivu.org>

Tervonen-Arnkil, K. 1999. Lapsen eristäminen huolenpitona lastensuojelulaitoksessa. Teoksessa K. Tervonen-Arnkil (toim.) Vaikeahoitoisten lasten ja nuorten hoitomenetelmiä lastensuojelulaitoksissa. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 16. Jyväskylä: Gummerus.

Weizmann-Henelius, G. 1997. Väkivaltaisen nuoren kohtaaminen. Helsinki: Kirjayhtymä.

Ylen www-sivut. Viitattu 21.2.2013. <http://www.yle.fi>

HAASTATTELURUNKO

Teemat haastattelulle aiheesta: ”kiinnipidot ja väkivaltatilanteet lastensuojelulaitoksessa”

1. Kiinnipito lapsen silmin

- Miten lapsi kokee kiinnipidot ja mitä itse ajattelee niistä, ymmärtääkö syyt?
- Muuttuuko työntekijän ja lapsen suhde tai lapsen käytös kiinnipitajien myötä, miten?

2. Kiinnipito työntekijän näkökulmasta

- Millaiset tilanteet johtavat kiinnipitoon, mistä tunnistaa kiinnipidon olevan tulossa?
- Pystytkö luottamaan työtovereihisi kiinnipitotilanteissa, välttelevätkö jotkut ohjaajista tilanteisiin joutumista? Pärjäävätkö naiset ja miehet yhtä hyvin?
- Miten saat purettua tilanteen synnyttämiä ajatuksia ja tunteita? Työyhteisön tuki?

3. Eettisyys kiinnipitotilanteissa

- Mikä on henkisesti raskainta ja millaisia tunteita nostattaa pintaan?
- Oletko havainnut väärinkäytöksiä kiinnipitoihin liittyen, rangaistuskeino?
- Provoisoiko aikuinen joskus lasta käytöksellään, hakee tietoisesti tilanteita?

4. Väkiältä ja pelko

- Oletko kokenut pelkääväsi työssäsi kiinnipitajien yhteydessä tai väkivaltatilanteissa?
- Oletko joutunut väkivallan kohteeksi, oletko loukannut, mitä tapahtui?
- Millaisia tunteita herää väkivallan kohteeksi joutumisesta? Miten selviytyä?

5. Opiskelijoiden valmiuksista alalle

- Pitäisikö opiskelijoita kouluttaa tällaisten tilanteiden varalle, miten?
- Puhutaanko aiheesta tarpeeksi vai onko aihe ”tabu”? Osaitko odottaa kiinnipitajien ja väkivallan uhkan olevan läsnä työssäsi?

6. Vastaajien yleisiä mielteitä aiheesta

- Mitä haluaisit lisätä tai kertoa näihin teemoihin liittyen?
- Millaisia terveisiä lähettäisit ja kenelle, jos työni kautta saisit äänesi kuuluviin?

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia kiinnipitoja ja väkivaltilanteita lastensuojelulaitoksessa työntekijöiden näkökulmasta. Työntekijöitä haastatellaan pyritään saamaan arkaluontoisesta aiheesta esiin ajatuksia, kokemuksia ja mielipiteitä. Kaikki kokemukset, mietteet, asenteet ja tunteet kiinnipitoihin ja väkivaltilanteisiin liittyen ovat työn kannalta arvokkaita. Työssä ei tulla julkistamaan nimiä ja jokainen haastateltava kirjoitetaan mahdollisimman tunnistamattomaan muotoon. Myöskään lastensuojelulaitoksen nimeä ei tuoda esille. Haastattelu toteutetaan teemahaastatteluna, jota varten haastattelijalla on miettinyt valmiiksi joitakin käsiteltäviä teemoja, mutta pääasiassa haastattelu on avointa keskustelua. Vastausten puhtaaksikirjoituksen helpottamiseksi haastattelut nauhoitetaan, mutta kaikki haastatteluihin liittyvä aineisto hävitetään heti tutkimuksen valmistuttua. Paikalla tulee olemaan vain haastattelijaa ja haastateltavaa.

Suostun osallistumaan sosionomiopiskelija Laura Saariolan tekemään opinnäytetyöhön. Suostun siihen, että minua haastatellaan ja vastauksiani hyödynnetään opinnäytetyön raportissa, joka julkaistaan internetissä.

Päiväys

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys
